

Uppsalapaketet, sträckan Plenninge-Korsbacken

Arkeologisk utredning steg 1 och 2

L2025:3308, 2025:3309, Sällinge 1:4 m fl, Danmark socken,
Uppsala kommun, Uppland, Uppsala län

SAU rapport 2026:5

Fredrik Andersson & Emma Sjöling

SOCIETAS
ARCHAEOLOGICA
UPSALIENSIS

Uppsalapaketet, sträckan Plenninge-Korsbacken

Arkeologisk utredning steg 1 och 2

L2025:3308, 2025:3309, Sällinge 1:4 m fl, Danmark socken,
Uppsala kommun, Uppland, Uppsala län

SAU rapport 2026:5

Fredrik Andersson & Emma Sjöling

SOCIETAS
ARCHAEOLOGICA

UPSALIENSIS

SAU rapporter 2026:5
ISSN 1652-9448
©SAU 2026

UTGIVNING OCH DISTRIBUTION

Societas Archaeologica Upsaliensis
S:t Larsgatan 5, 753 11 Uppsala
post@sau.se
www.sau.se

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens dnr och datum för beslut:

431-1840-2025, 2025-03-31

Uppdragsnummer (KMR): 202500431

SAU:s projektbeteckning: 1324

Företagare: Svenska kraftnät

Belägenhet

LANDSKAP: Uppland

LÄN: Uppsala

KOMMUN: Uppsala

SOCKEN: Danmark

FASTIGHET: Sällinge 1:4 m fl

FORNLÄMNING: L2025:3308, 2025:3309

KOORDINATER: N6636800, E653300

HÖJD: 15–20 m ö h

Undersökningen

TYP AV UNDERSÖKNING: Arkeologisk utredning steg 1 och 2

DATUM I FÄLT: 2025-05-26 – 2025-06-05

UNDERSÖKT YTA: cirka 2550 m²

KOORDINATSYSTEM: Sweref 99 TM

HÖJDSYSTEM: RH 2000

INMÄTNINGSSYSTEM: RTK-GPS

Personal: Fredrik Andersson (projektledare), Emma Sjöling, Michel Guinard, Jon Lundin och Sofia Prata.

Grävmaskinister: Tomasz Binkowski och Andreas Wiklund

Fynd och arkivmaterial förvaras: På SAU i väntan på fyndfördelning

Omslagsbild: Arbetsyta 6, foto: Emma Sjöling, SAU. Hästfigurin i silver, foto: Lars Sundström, SAU.

Arbetsyta 3, foto: Emma Sjöling, SAU.

Allmänt kartmaterial:

©Lantmäteriet Medgivande MS 2007/04080

Digitala planer: Fredrik Andersson, SAU

Lektor: Lars Sundström

Redaktör: Lars Sundström

Layout: SAU

Innehåll

Sammanfattning	4
Inledning	5
Metod och genomförande.....	6
Antikvarisk bakgrund	7
Topografi	7
Fornlämningsmiljö och tidigare undersökningar.....	7
Historisk markanvändning.....	7
Undersökningsresultat	10
Plenninge-Korsbacken, Arbetsyta nr 1	10
Genomförande och resultat	11
Plenninge-Korsbacken, Arbetsyta nr 2	13
Genomförande och resultat	14
Plenninge-Korsbacken, Arbetsyta nr 3	15
Genomförande och resultat	15
Plenninge-Korsbacken, Arbetsyta nr 4	16
Genomförande och resultat	16
Plenninge-Korsbacken, Arbetsyta nr 5	19
Genomförande och resultat	19
Plenninge-Korsbacken, Arbetsyta nr 6	20
Genomförande och resultat	21
Plenninge-Korsbacken, Arbetsyta nr 8	22
Genomförande och resultat	24
Plenninge-Korsbacken, Arbetsyta nr 9	25
Genomförande och resultat	26
Slutsats och utvärdering	27
Referenser	32
Historiska kartor.....	33
Övrigt kart- och arkivmaterial	33
Bilagor	34
Bilaga 1. Schakttabeller	34
Bilaga 2. Anläggningstabeller	39
Bilaga 3. Fyndlistor	40
Bilaga 4. ¹⁴ C-analys	41
Bilaga 5. Konserveringsrapport.....	42

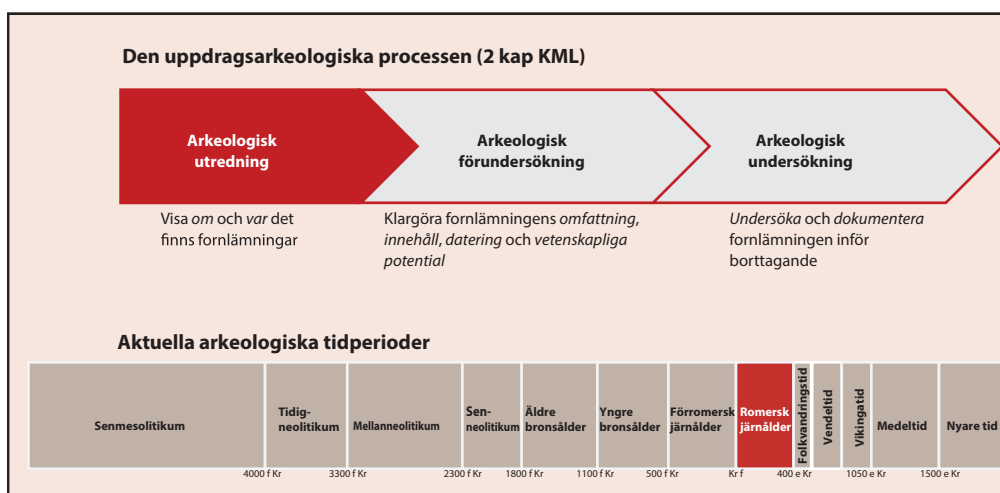
Sammanfattning

Våren 2025 genomförde Societas Archaeologica Upsaliensis (SAU) en arkeologisk utredning av åtta arbetsytor mellan Plenninge och Korsbacken öster om Uppsala tätort. Utredningsarbetet bestod av en inledande kart- och arkivstudie, utredningsgrävning samt rapportering. För att klargöra om fornlämningar förekommer inom de aktuella områdena grävdes sökschakt med grävmaskin. Schaktningen kompletterades med metalldetektering.

Utredningen har identifierat två nya lämningar, en fyndplats och en härd. Fyndplatsen (L2025:3308) utgörs av en hästformad silverfigurin som påträffades vid metalldetektering inom arbetsyta nr 6. Hästfigurens ålder och funktion är oklar då den saknar kontext och inga tydliga paralleller har identifierats. Föremålet uppvisar dock liknande drag med bronsfigurer från yngre järnåldern och medeltiden.

Den andra lämningen L2025:3309 är en härd som påträffades i kanten på arbetsyta nr 8. Kolprov från anläggningen ¹⁴C-daterar den till yngre romersk järnålder. Inga ytterligare lämningar påträffades i dess närhet och härdens har undersökts i sin helhet inom ramen för utredningen.

Utifrån utredningsresultaten föreslås inga ytterligare antikvariska åtgärder inom de berörda arbetsytorna.

Inledning

Societas Archaeologica Upsaliensis (SAU) har på uppdrag av Länsstyrelsen i Uppsala län utfört en arkeologisk utredning av åtta separata arbetsytor längs en cirka två kilometer lång sträcka mellan Plenninge och Korsbacken strax öster om Uppsala tätort. Den sammanlagda ytan som ingått i utredningen var drygt 66 hektar. Bakgrunden till uppdraget är att Svenska kraftnät planerar att utföra arbeten i området inom ramen för det så kallade Uppsalapaketet. Utredningens syfte var att klargöra om tidigare ej kända fornlämningar kunde beröras av det planerade arbetsföretaget. Utöver att identifiera eventuella fornlämningar ingick även i uppdraget att motivera och antikvariskt bedöma samt preliminärt avgränsa dessa inom utredningsområdet. Utredningsresultaten ska därigenom kunna användas av företagaren i sin planering av kommande arbetsföretag samt av Länsstyrelsen i deras fortsatta handläggning av ärendet. Resultaten ska även utgöra ett underlag inför eventuella fortsatta arkeologiska insatser.

Utredningsarbetet har involverat en inledande kart- och arkivstudie, utredningsgrävning samt avrapportering. Fältarbetet genomfördes i maj och juni 2025. De åtta delytorna har i rapporten benämnts efter den beteckning de har i Svenska kraftnäts projektering och resultaten redovisas per arbetsyta under separata rubriker.

FIGUR 1. Utdrag ur Topografisk karta med utredningsområdena rödmarkerade. ©Lantmäteriet Gävle. Medgivande MS2007/04080. Skala 1:50 000.

Metod och genomförande

Arbetet inleddes med en översiktlig kart- och arkivstudie och en genomgång av arkeologiska rapporter från undersökningar genomförda i närområdet. Syftet med studien var att skapa ett underlag för det efterföljande fält- och rapportarbetet genom att kartlägga fornlämningssmiljön samt utreda utredningsområdets kulturhistoriska och naturgeografiska förutsättningar. Det efterföljande fältarbetet inleddes med en översiktlig fältinventering där utredningsområdet besiktigades okulärt. Eftersom arbetsytorna till största delen utgjordes av plöjd åkermark var huvudsyftet med besiktningen främst att planera den efterföljande utredningsgrävningen.

Utredningsgrävningen genomfördes med maskingrävda sökschakt där ploglagret skiktvis banades av ner till den underliggande orörda marknivån. Identifierade anläggningar och strukturer rensades fram och dokumenterades i plan. Om det rädde tveksamheter kring framkomna möjliga lämningar undersöktes dessa för att klargöra den antikvariska statusen. I samband med sökschaktningen användes metalldetektor för att eftersöka fornfynd. I enlighet med förfrågningsunderlaget skedde dock fyndinsamlingen restriktivt och endast fyndmaterial som bedömdes tillföra något till den antikvariska bedömningen togs tillvara.

Alla schakt, anläggningar och tillvaratagna fynd mättes in med RTK-GPS och dokumenterades i text och bild. Fältdokumentationen har sedan registrerats och bearbetats vidare i *Intrasis* och *QGIS*. Resultaten redovisas på planer under respektive arbetsyta samt i tabellform i Bilagor. I samband med rapportarbetet har ett kolprov ^{14}C -analyserats av Beta Analytics (Bilaga 4). Ett föremål som framkom vid utredningen har konserverats av Max Jahrehorn, Oxider (Bilaga 5).

FIGUR 2. Jon Lundin metalkarterar vid sökschaktning inom arbetsyta nr 6. Foto: Emma Sjöling, SAU.

Antikvarisk bakgrund

Topografi

Det aktuella utredningsområdet är beläget i en fulläkersbygd öster om Uppsala stad. Jordarten inom de aktuella utredningsytorna består enligt SGUs jordartskarta av glacial och postglacial lera. Terrängen är flack och höjden över havet varierar i området från 15 till strax under 20 meter över havet där de södra delarna är de högst belägna. I söder angränsar utredningsområdet till moränhöjder i öster där terrängen stiger till 25 meter över havet.

Höjden över havet indikerar att utredningsområdet började bli tillgängligt för bosättning under slutet av bronsåldern för cirka 3000 år sedan (Sund, 2010). Området utgjorde då en ö beläget i de inre delarna av det vattensystem som förband Uppsalatrakten med Mälaren. Omkring 400 f Kr bör hela området utgjort land.

Fornlämningssmiljö och tidigare undersökningar

De berörda arbetsytorna löper genom ett kulturlandskap med ett mycket stort antal kända fornlämningar. Kunskapen om fornlämningssmiljön är delvis ett resultat av 1900-talets fornlämningsinventeringarna (Jensen, 1997), men framför allt har den genererats i samband med antikvariska insatser föranledda av vägbyggnationer i området samt i takt med Uppsalas expansion österut.

Sammanlagt finns hela 141 registrerade lämningar i Riksantikvarieämbetets kulturmiljöreregister (KMR) inom en kilometer från undersökningsområdet. Majoriteten av lämningarna utgörs av förhistoriska gravlämningar främst i form av olika typer av stensättningar, men även högar och resta stenar förekommer. Gravarna återfinns framför allt på moränhöjderna i området och de förekommer dels som mer ensamliggande, dels samlade på stora gravfält med upp emot 250 synliga lämningar. Summerar man alla registrerade förhistoriska gravar i närområdet uppgår de till över 900, vilket talar för en omfattande och kontinuerlig befolkningsnärvaro under förhistorisk tid.

Relativt omfattande spår efter förhistorisk bebyggelse har också påträffats framför allt väster om utredningsområdet i samband med utbygganden av industriområdet Östra Fyrislund. Undersökningar i området har visat hur lermarken har varit bebodd från omkring år 0 fram till slutet av folkvandringstid. Den äldre järnåldersbebyggelsen har bestått av självförsörjande gårdar med fokus på boskapsskötsel (se t ex Göthberg, 2007; Hennius, 2012; Larsson, Lingström och Sjölin, 2018; Hed Jakobsson m.fl., 2019; Lucas och Frölund, 2020). Under yngre järnålder ser bebyggelsen ut att lämna lerslätten för att lokaliseras i andra delar av landskapet.

På den högre liggande impedimentsmarken har det även undersökts äldre gravar och avfallsgröpar knutna till fiske som vittar om mänskliga aktiviteter från yngre bronsåldern i området (Persson m.fl., 2002).

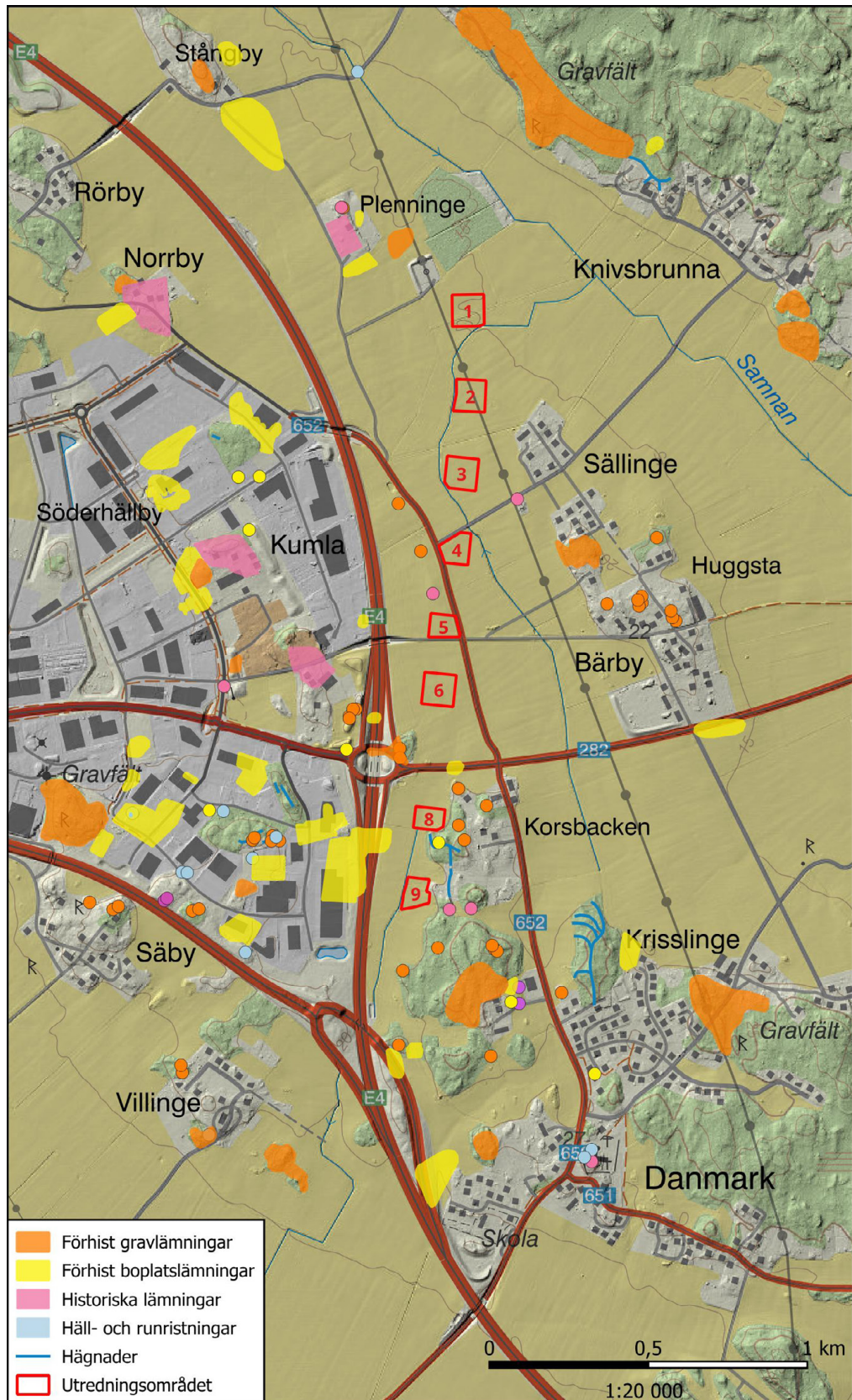
Historisk markanvändning

Under historisk tid har utredningsområdet tillhört fem olika byars ägor i Danmarks socken. De fem byarna är från norr till söder Sällinge, Bärby, Överkumla, Säby och Danmarks kyrkby. Samtliga byar har skriftliga belägg från medeltiden (Dahlbäck, Ferm och Rahmqvist, 2013).

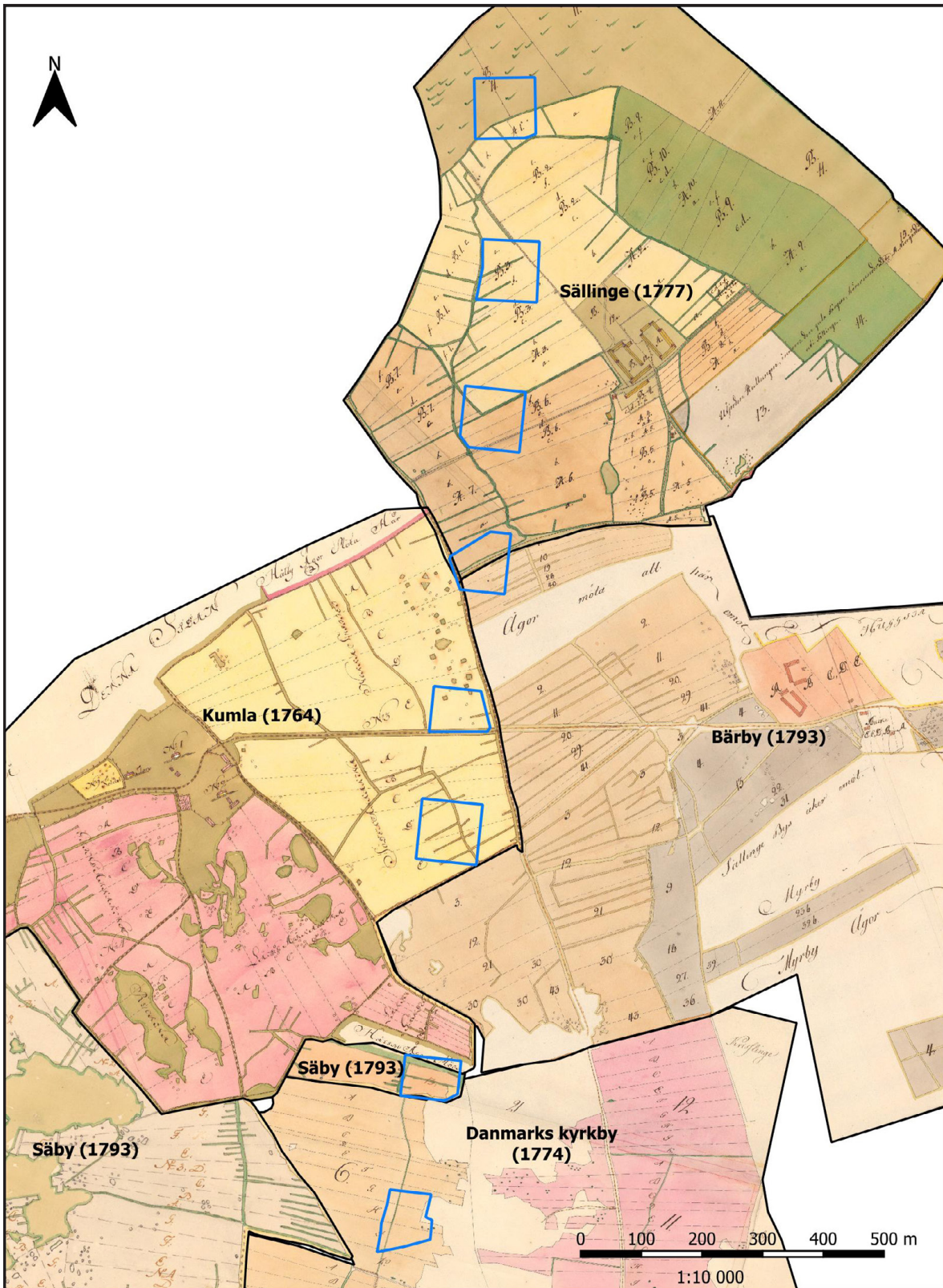
En genomgång av det tillgängliga historiska kartmaterialet visar att markanvändningen har till stora delar genomgående varit likartad och marken inom arbetsytorna har brukats som åker så lång tillbaka som går att följa (figur 4). Det är endast den nordligaste delen av arbetsyta nr 1 som har odlats upp senare och verkar ha brukats som ängs- eller betesmark fram till 1800-talet. I det historiska kartmaterialet har det inte gått att identifiera någon bebyggelse inom de aktuella arbetsytorna. Samtliga bytomter har legat ett par hundra meter från de berörda åkrarna och i flera fall ligger arbetsytorna i det som varit utkanten av inägnorna.

TABELL 1. Sammanställning av registrerade fornlämningar (KMR) inom en kilometer från utredningsområdet.

Lämningstyp	Antal
Stensättning	30
Boplatsområde	16
Gravfält	16
Boplats	13
Hög	8
Härd	8
Hägnad	8
Hällristning	7
Fornlämningsliknande lämning	6
Runristning	4
Husgrund, historisk tid	4
Bytomt/gårdstomt	4
Grav - uppgift om typ saknas	3
Röjningsröse	2
Hägnadssystem	2
Boplatslämning övrig	2
Lägenhetsbyggelse	2
Skärvstenshög	1
Grav- och boplatsområde	1
Fångstgrop	1
Vägmärke	1
Kyrka/kapell	1
Fornlämningsliknande bildning	1
Totalsumma	141

FIGUR 3. Tematisk karta över närområdets fornlämningsmiljö utifrån registrerade lämningar i KMR. Skala 1:20 000.

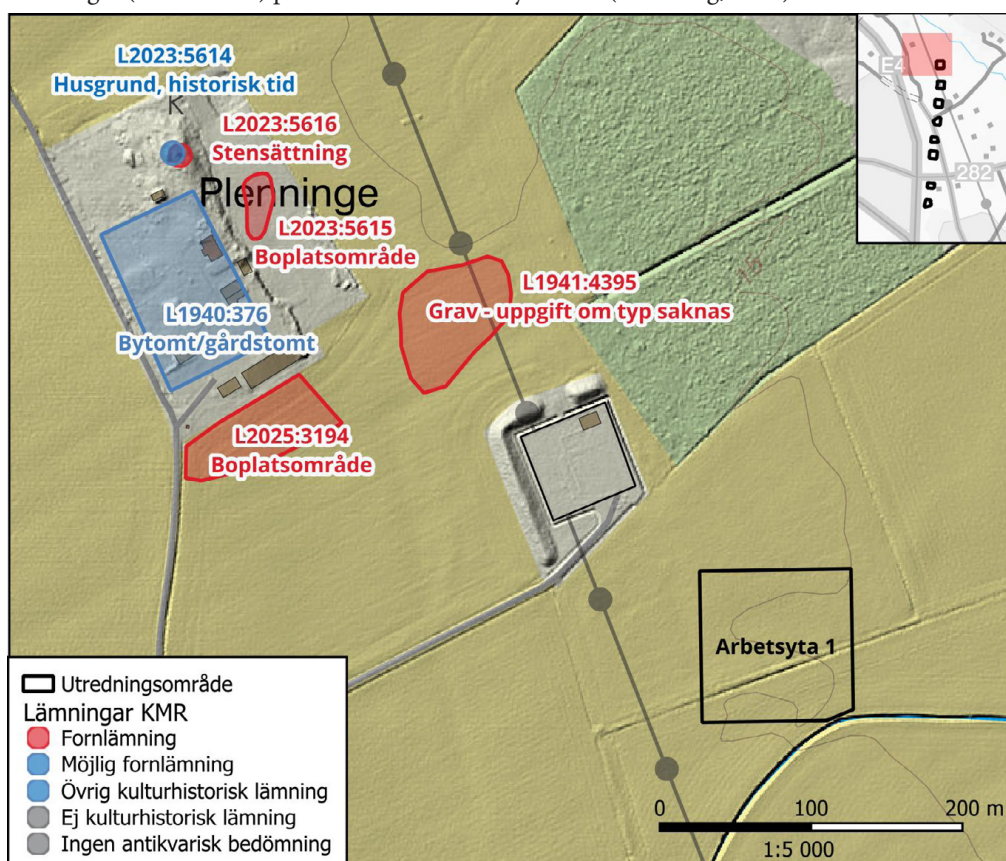
FIGUR 4. Utredningsområdet markerat på ett historiskt kartöverlägg med utdrag från de berörda byarnas storskifteskartor från 1700-talets andra hälft. Sällinge (LS B13-25:1), Bärby (LS B13-4:3), Kumla (LS B13-14:2), Säby (LS B13-24:3) och Danmarks kyrkby (LS B13:5:2).

Undersökningsresultat

Plenninge-Korsbacken, Arbetsyta nr 1

Arbetsyta nr 1 var drygt 9900 kvadratmeter beläget inom de norra delarna av Sällinge ägor, knappt 500 meter från bebyggelsen. Marken brukades som åker med stående grödor vid utredningstillfället. Området utgörs av flack lermark, omkring 15 meter över havet. I det historiska kartmaterialet framgår det att den norra delen av arbetsytan sannolikt blev uppodlat relativt sent, förmodligen någon gång under andra hälften av 1800-talet. Marken kallas för Beteshagarna både på 1770-talet och 1850-talet, och även om den är upptagen som odlingsmark på laga skifteskartan från 1852 så står det att den delvis är skogbeväxt (LS B13-4:7, LS B13-25:1). Marken i den södra delen av arbetsytan verkar dock ha brukats som åker längre, åtminstone från 1600-talet och framåt (LS B13-25:A5:29). Vid schaktningen uppmättes ett ploglagerdjup upp till 0,30 meter.

De närmaste kända fornlämningarna återfinns kring Plenninge gamla bytomt, 300 – 400 meter nordväst om arbetsytan. Förutom själva bytomten (L1940:376) har även förhistoriska boplatzlämningar (L2023:5615) och en stensättning (L2023:5616) registrerats där i samband med en arkeologisk utredning (Göthberg, 2024). Det finns även uppgifter om att ytterligare gravar ska ha undersökts i området på 1920-talet (L1941:4395). Spår av både undersökta och tidigare okända gravar påträffades på platsen vid en utredning 2025 då också ytterligare förhistoriska boplatzlämningar (L2025:3194) påträffades söder om bytomten (Göthberg, 2025).

FIGUR 5. Arbetsyta 1 markerat tillsammans med registrerade fornlämningar i närområdet (KMR). Skala 1:5000.

FIGUR 6. Översiktbild över arbetsyta 1. Till vänster i bild syns Plenninge bytomt. Foto mot norr: Fredrik Andersson, SAU.

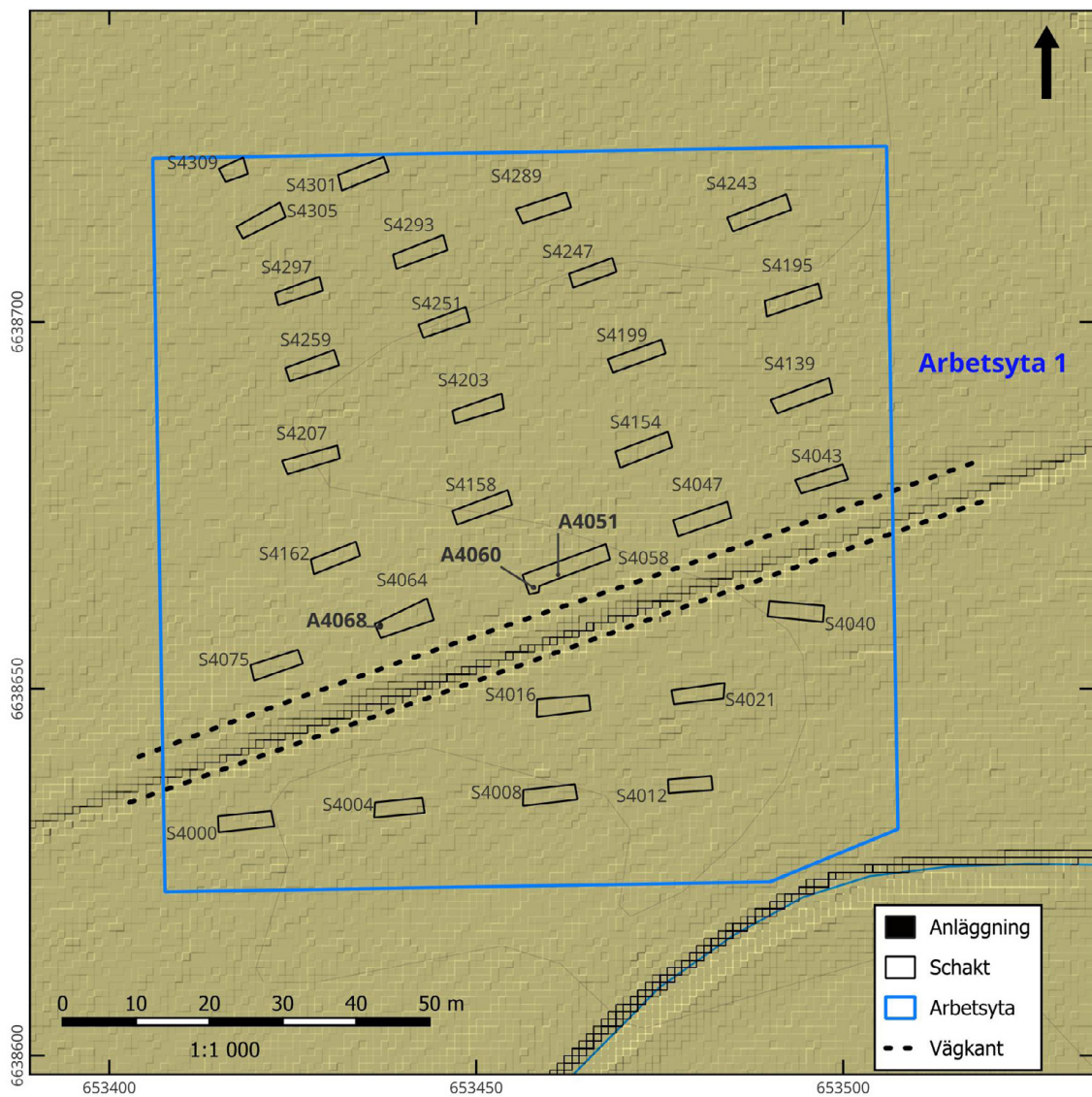
Genomförande och resultat

Arbetsytan utreddes med 30 sökschakt med en sammanlagd yta på 450 kvadratmeter. På grund av den likartade topografin placerades schakten ut jämnt över ytan. En cirka sex meter bred brukningsväg som löper tvärs igenom området undveks dock vid schaktningen. Totalt schaktades 4,5 procent av ytan och schaktdjupet var i regel omkring 0,40 meter. Vid schaktningen metallkarterades matjord men endast en patronhylsa påträffades.

I två schakt strax norr om brukningsvägen framkom tre anläggningar (A4051, A4060, A4068) varav två undersöktes. Anläggningarna hade ett likartat utseende. De var drygt 0,5 meter i diameter med en rund till oval form i plan. Vid undersökning visade de sig vara cirka 0,25 meter djupa och innehålla mestadels sten med en mycket svagt färgad fyllning. I en av nedgrävningarna framkom en 7,5 x 4,0 centimeter stor järnmärla. Anläggningarna har tolkats som recenta nedgrävningar med oklar funktion. Möjligen utgör de stolphål med bevarad stenskoning efter en ekonomibyggnad som stått på platsen. Inga hus har dock gått att återfinna i det historiska kartmaterialet. Ingen av anläggningarna har bedömts utgöra någon kulturhistorisk lämning.

FIGUR 7. A4060 i profil samt den järnmärla som låg i dess fyllning. Anläggningen har tolkats som en recent nedgrävning. Foto: Fredrik Andersson, SAU.

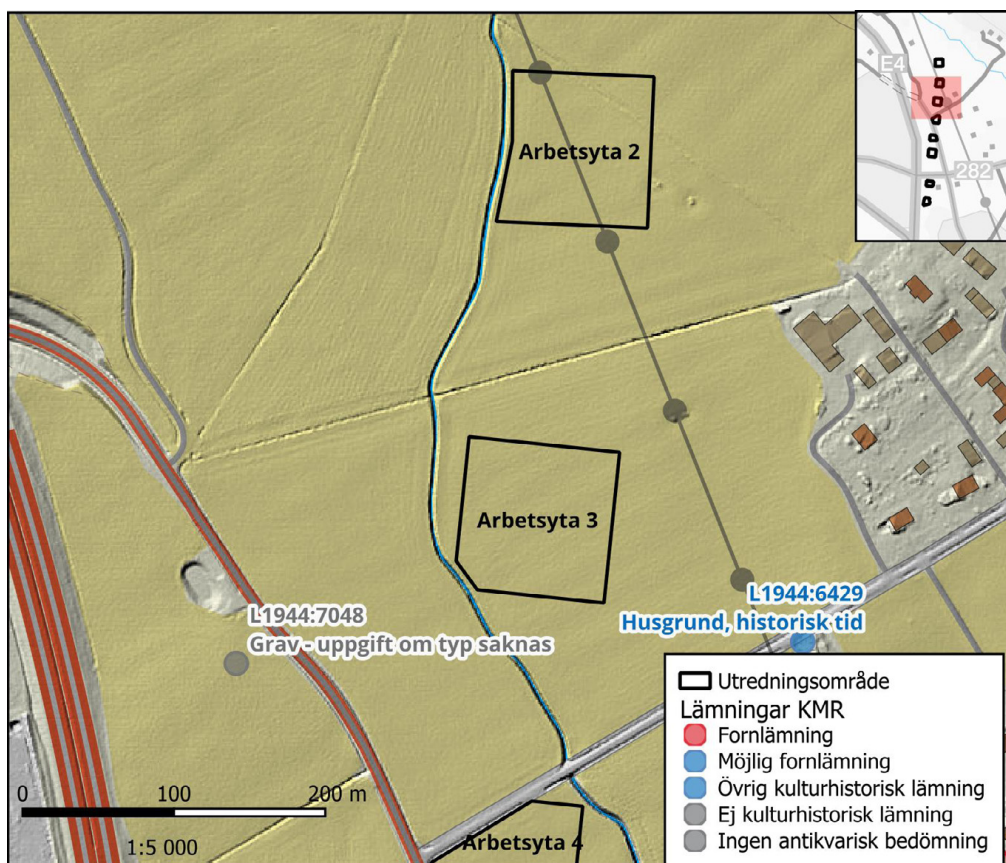

FIGUR 8. Resultatplan arbetsyta 1. Skala 1:1000.

Plenninge-Korsbacken, Arbetsyta nr 2

Arbetsyta 2 var omkring 9400 kvadratmeter och beläget på Sällinge ägor, ett par hundra meter nordväst om byn. Området utgörs av flack lermark omkring 16 meter över havet. Arbetsytan angränsar i väster till en dikesliknade bäck som rinner ut i Samnan i nordost. Marken brukades som åker med stående grödor vid utredningstillfället. Markanvändningen har varit likartad sedan 1600-talet enligt det historiska kartmaterialet (LS B13-4:7, LS B13-25:A5:29, LS B13-25:1) och bebyggelsen har legat omkring 200 meter sydost om arbetsytan. Det långvariga odlandet av området märktes vid schaktningen då ploglagrets tjocklek inom ytan var över 0,30 meter.

Inga kända fornlämningar finns registrerade i direkt närhet till arbetsytan.

FIGUR 9. Arbetsyta 2 och 3 markerat tillsammans med registrerade fornlämningar i närområdet (KMR). Skala 1:5000.

FIGUR 10. Schaktningsarbete inom arbetsyta 2. Byn Sällinge i bakgrunden. Foto mot söder: Fredrik Andersson, SAU.

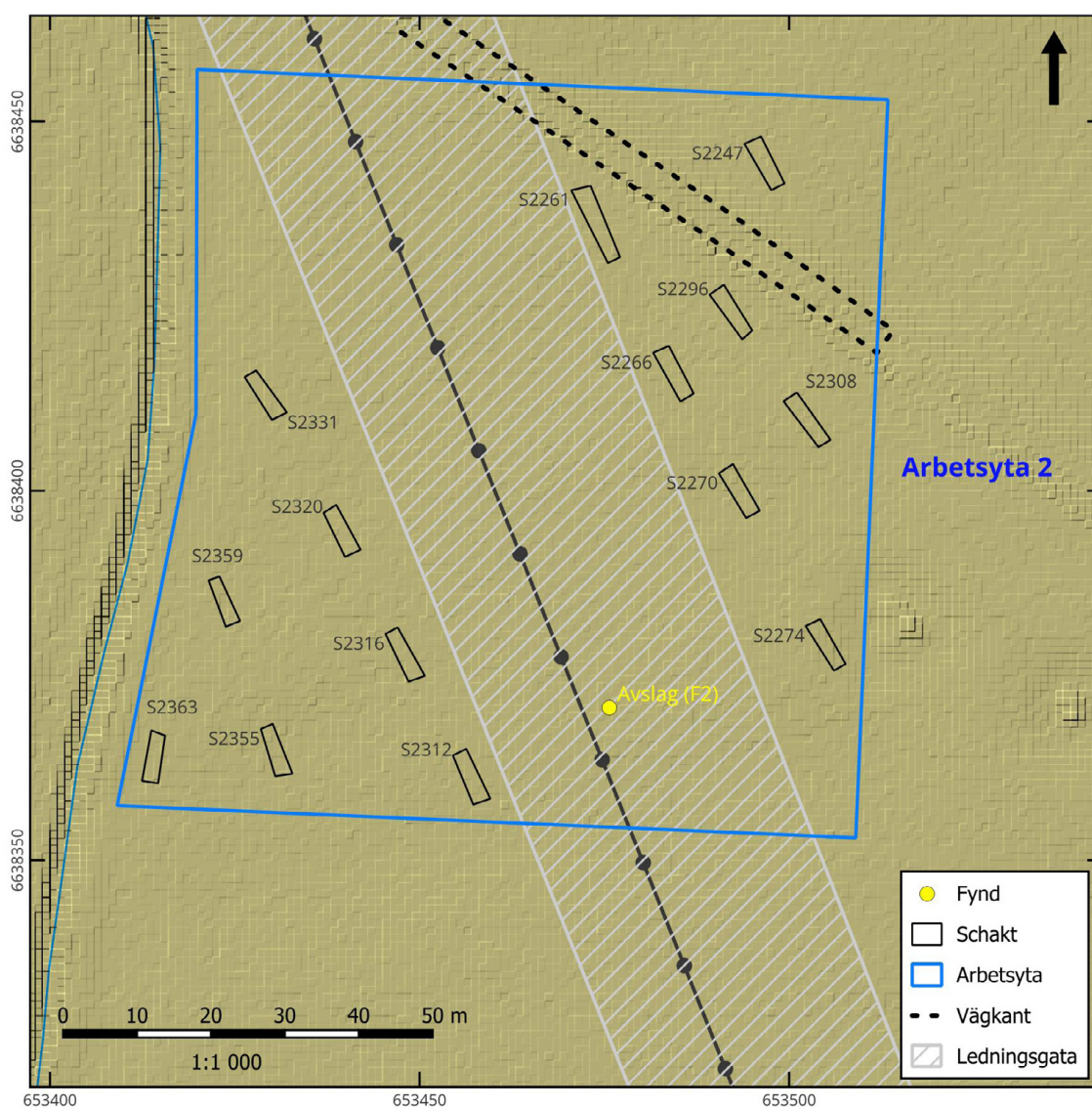
Genomförande och resultat

Schaktningsarbetet inom ytan påverkades av att en befintlig kraftledning löper genom området vilket medförde att det inte gick att schakta inom en cirka 40 meter bred ledningsgata. Även en brukningsväg som korsar arbetsytans nordöstra hörn påverkade utplaceringen av sökschakten.

Arbetsytan utreddes med 14 sökschakt som lades ut så att de tillgängliga delarna täcktes in. Sammanlagt schaktade 220 kvadratmeter vilket motsvarar 2,3 procent av ytan. Schaktdjupet varierade mellan 0,35–0,50 meter. Vid schaktningen framkom inget av antikvariskt intresse.

Inom stora delar av ytan var grödorna relativt låga vilket gjorde det möjligt att okulärt besikta åkerytan. Vid besiktningen påträffades ett flintavslag (F2) i ledningsgatan. Avslaget är knappt 2 cm stort och har en krossad plattform. Sannolikt är flintan bearbetad med ett metallföremål. Fyndet bedöms inte vara förhistoriskt utan kan vara rester efter till exempel tillverkning av bössflinta.

Resultaten från sökschaktningen tyder på att även de ytor som inte var tillgänglig för schaktning vid utredningstillfället bör kunna bortprioriteras och inga fler antikvariska insatser föreslås.

FIGUR 11. Resultatplan arbetsyta 2. Skala 1:1000.

Plenninge-Korsbacken, Arbetsyta nr 3

Arbetsyta nr 3 var knappt 9900 kvadratmeter stort och beläget på Sällinge ägor, cirka 200 meter väster om byn (Figur 9). Vid utredningstillfället brukades marken som åker med stående grödor och ytan har utgjort åker även under historisk tid (LS B13-4:7, LS B13-25:A5:29, LS B13-25:1). Terrängen är flack lermark och beläget omkring 16 meter över havet.

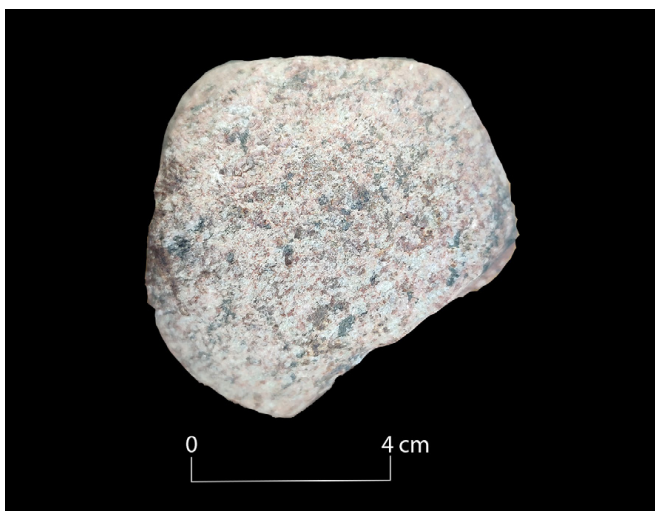
Omkring 160 meter åt sydväst har minst två stensättningar undersökts på 1960-talet (L1944:7048 Figur 9). Gravarna innehöll skelettresten och bland annat ovala spännbucklor och glaspärlor vilket indikerar en vikingatida datering (SHM29046).

Genomförande och resultat

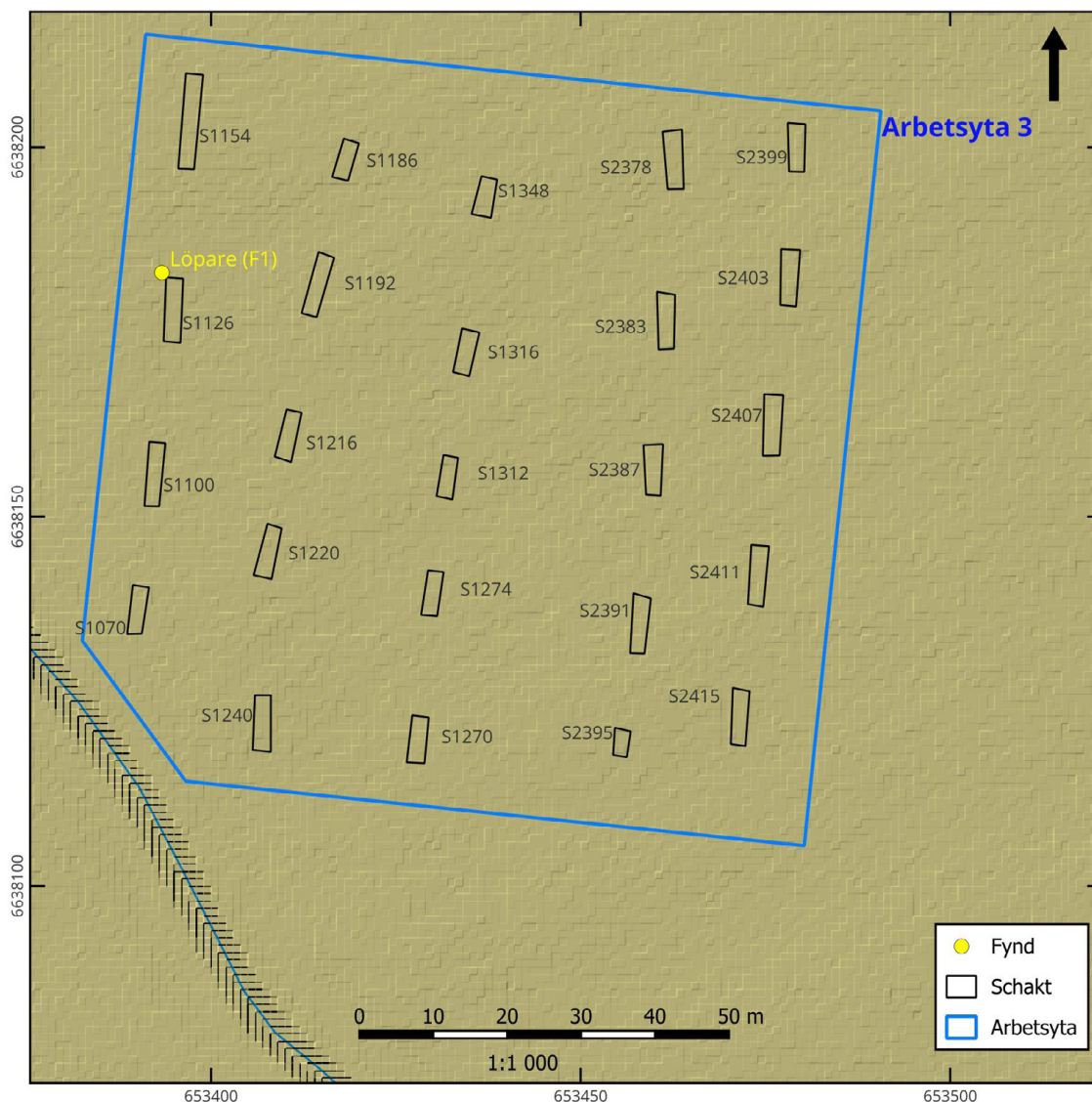
Inom arbetsyta 3 grävdes 24 sökschakt med en sammanlagd area på 390 kvadratmeter. Schaktdjupet varierade mellan 0,35–0,60 meter. Omkring 4,0 procent av arbetsytan sökschaktades. Invid ett av sökschakten påträffades på åkerytan en malsten, en facetterad löpare (F1). Löparen är vittrad med flera skadade sidor vilket kan vara ett tecken på att den har rullat runt i ploglagret genom århundrandena. Fyndet kan således ha förflyttats med plogen och dess ursprungliga kontext är okänd. Föremålstypen är ett relativt vanligt fynd vid undersökningar av järnåldersboplatser så möjligen indikerar den att det kan finnas förhistoriska boplatsslämningar någonstans i området. Inga andra spår av förhistoriska aktiviteter kunde dock identifieras inom arbetsytan. Utöver löparen påträffades fem sentida knappar av kopparlegering vid metallkarteringen. Inga nya lämningar registrerades och inga ytterligare antikvariska åtgärder föreslås.

FIGUR 12. Sökschaktning vid arbetsyta 3. Till höger i bild syns Sällinge bytomt. Foto mot nordöst: Emma Sjöling, SAU.

FIGUR 13. En facetterad löpare påträffades i åkern inom arbetsyta 3. Foto: Fredrik Andersson, SAU.

FIGUR 14. Resultatplan arbetsyta 3. Skala 1:1000.

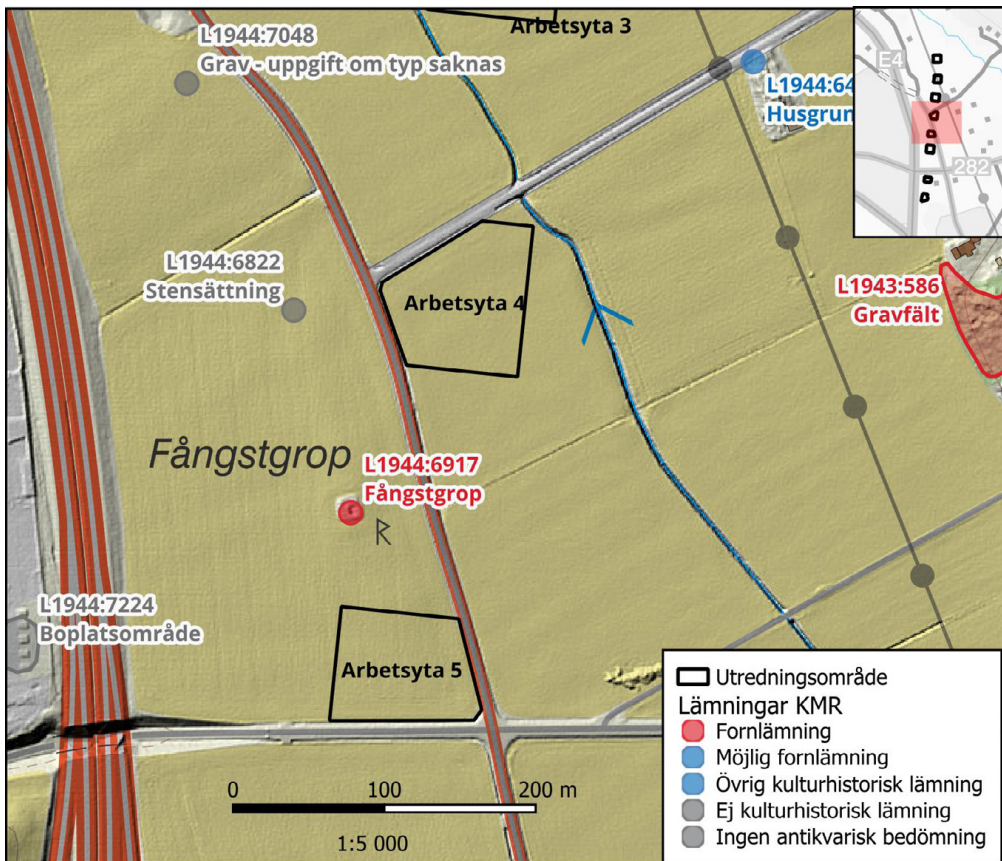
Plenninge-Korsbacken, Arbetsyta nr 4

Arbetsyta nr 4 var knappt 7600 kvadratmeter och beläget på Sällinge ägor, drygt 400 meter sydväst om bytomten. I norr och väster avgränsades ytan av vägar. Ytan bestod av flack lermark, 16 meter över havet. På de äldre kartorna har gränsen mellan Sällinge och Bärbys åkergården gått igenom arbetsytan, men under 1800-talet har marken i sin helhet övergått att vara en del av Sällinge inägor. Markanvändningen som åker verkar dock ha varit den samma genom åren. Ploglagrets djup uppmättes vid schaktningen till omkring 0,35 meter.

De närmaste registrerade fornlämningarna utgörs av fyrastensättningar (L1944:6822) endast cirka 50 meter väster om arbetsytan. Gravarna ska ha undersökts på 1930-talet, men deras exakta läge är dock osäkert. Söder om ytan finns en fångstgrop registrerad (1944:6917). Lämningen är enligt registreringen osäker.

Genomförande och resultat

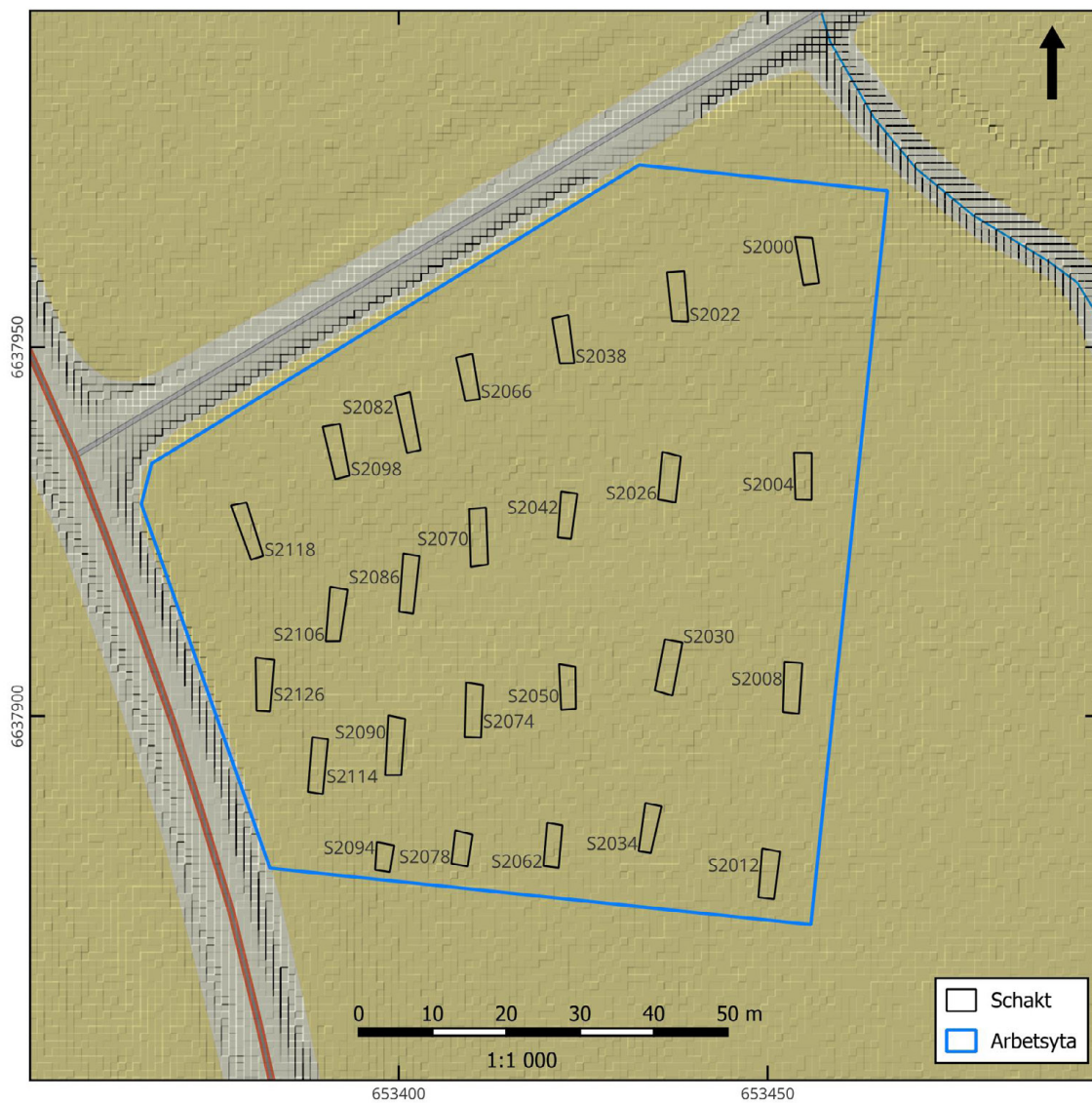
Inom arbetsytan 4 grävdes 25 sökschakt med en sammanlagd area på 365 kvadratmeter. Schakten placerades ut för att täcka in hela utredningsområdet med en viss förtätning åt väster mot den förmodade platsen för de undersöktastensättningarna. Omkring 4,8 procent av arbetsytan sökschaktades. Inga lämningar eller lösfynd noterades.

FIGUR 15. Arbetsyta 4 och 5 markerade tillsammans med registrerade fornlämningar i närområdet (KMR). Skala 1:5000.

FIGUR 16. Sökschaktning inom arbetsyta 4. Foto mot söder: Fredrik Andersson, SAU.

FIGUR 17. Resultatplan arbetsyta 4. Skala 1:1000.

FIGUR 18. Söschaktning vid arbetsyta 5. Foto mot söder: Emma Sjöling, SAU.

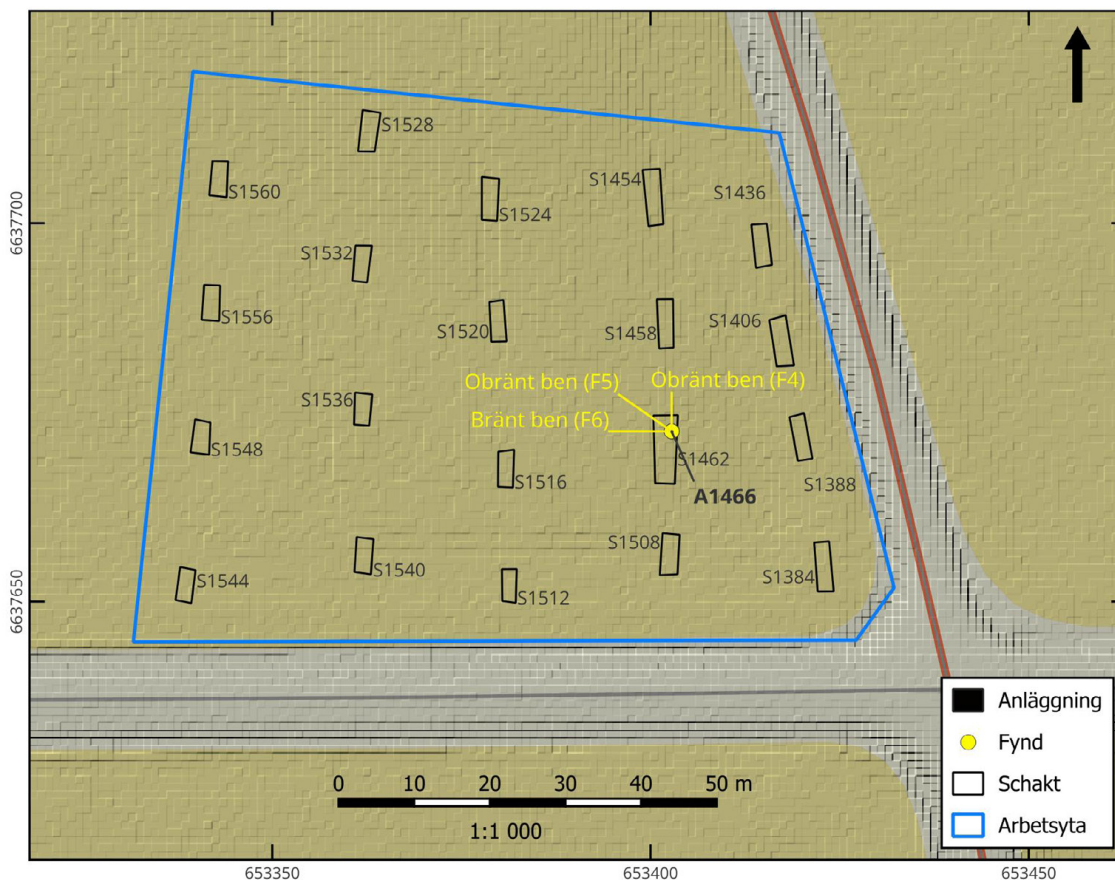
Plenninge-Korsbacken, Arbetsyta nr 5

Arbetsyta nr 5 var knappt 6400 kvadratmeter och beläget inom Kumlas ägor (Figur 15). Vid utredningstillfället brukades marken som åker med stående grödor. Området utgörs av flack lermark och är beläget omkring 17 meter över havet. Marken har under historisk tid tillhört (Över)Kumlas ägor och brukats som åker från åtminstone början av 1700-talet enligt det tillgängliga kartmaterialet (LS B13-14:1, LS B13-14:2). Arbetsytan ligger knappt 400 meter nordöst om bytomten.

Den möjliga fångstgropen (L1944:6917) är belägen cirka 60 meter norr om arbetsyta 5. 200 meter väster om arbetsytan har en boplatzlämning bestående av 3 härdar undersökts inför anläggandet av väg E4 år 1997 (L1944:7224). Två av dem har ¹⁴C-daterats till yngre bronsålder (Aspeborg, Åstrand och Ählström, 1997).

Genomförande och resultat

Inom arbetsyta 5 grävdes 20 sökschakt med en sammanlagd area på 240 kvadratmeter. Omkring 3,8 procent av arbetsytan sökschaktades. Schaktdjupet varierade mellan 0,45–0,55 meter. I ett av schakten i den östra delen av arbetsytan påträffades och undersöktes en 0,25 meter rund nedgrävning (A1466). Fyllningen innehöll lite kol och sot samt en mindre mängd obrända och brända djurben (F4-F6). Osteolog Emma Sjöling har gjort en bedömning av benen och bland annat identifierat rörben från får eller get (se Fyndlistan Bilaga 3). Anläggningen är av oklar ålder och dess funktion är osäker. Eftersom inga andra anläggningar eller fynd framkom i dess närhet har den inte bedömts utgöra någon kulturhistorisk lämning. Inga ytterligare antikvariska insatser föreslås inom arbetsytan.

FIGUR 19. Resultatplan arbetsyta 5. Skala 1:1000.

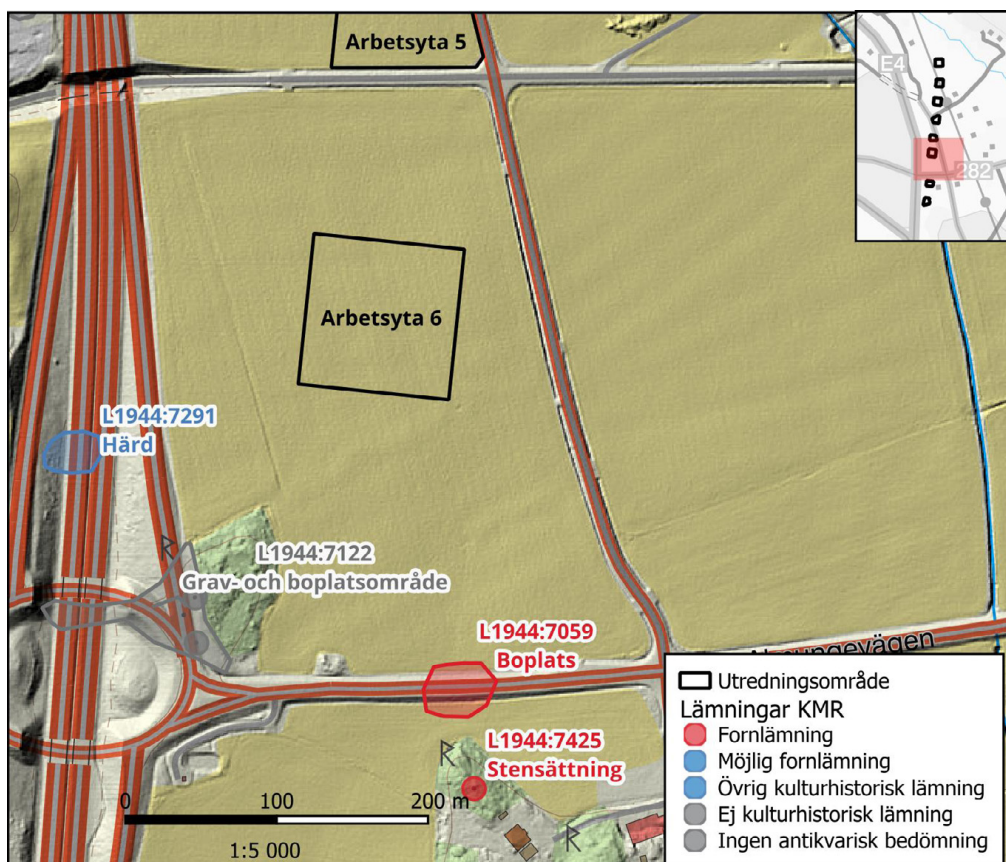
FIGUR 20. Nedgrävningen A1466 i profil. I anläggningen framkom brända och obrända djurben. Dess ålder är oklar och då inga andra fornlämningsindikationer framkom i närheten har den inte bedömts som en kulturhistorisk lämning. Foto: Emma Sjöling, SAU.

Plenninge-Korsbacken, Arbetsyta nr 6

Arbetsyta nr 6 var 10 000 kvadratmeter stor och också beläget inom Kumlas ägor. Vid utredningstillfället brukades marken som åker med stående grödor. Området utgörs av flack lermark och beläget omkring 17 meter över havet. Även denna arbetsyta har under historisk tid tillhört (Över)Kumlas ägor och brukats som åker enligt det tillgängliga kartmaterialet (LS B13-14:1, LS B13-14:2). Den långvariga brukande märktes även här vid schaktning med ett ploglagersdjup på över 0,3 meter. Bytomten har varit belägen omkring 400 meter åt väster.

Närmaste kända fornlämningsar finns på impedimentsmarken cirka 200 meter söder om arbetsytan där det har undersökts gravar och aktivitetsytor från bronsålder (Persson m.fl., 2002). Det har även undersökts boplatsspår från romersk järnålder dels i väster (L1944:7291, Aspeborg, Åstrand och Ählström, 1997), dels söder om arbetsytan (L1944:7059, Häringe Frisberg, Frölund och Göthberg, 1998; Frölund, 1991). Ytterligare insatser i avgränsande syfte söder och öster om L1944:7059 har inte resulterat i några fler förhistoriska spår (Sillén, 2011; Lundin, 2026).

FIGUR 21. Arbetsyta 6 markerat tillsammans med registrerade fornlämningsar i närområdet (KMR). Skala 1:5000.

FIGUR 22. Metallkartering och inmättningsarbete inom arbetsyta 6. Foto mot sydost: Emma Sjöling, SAU.

Genomförande och resultat

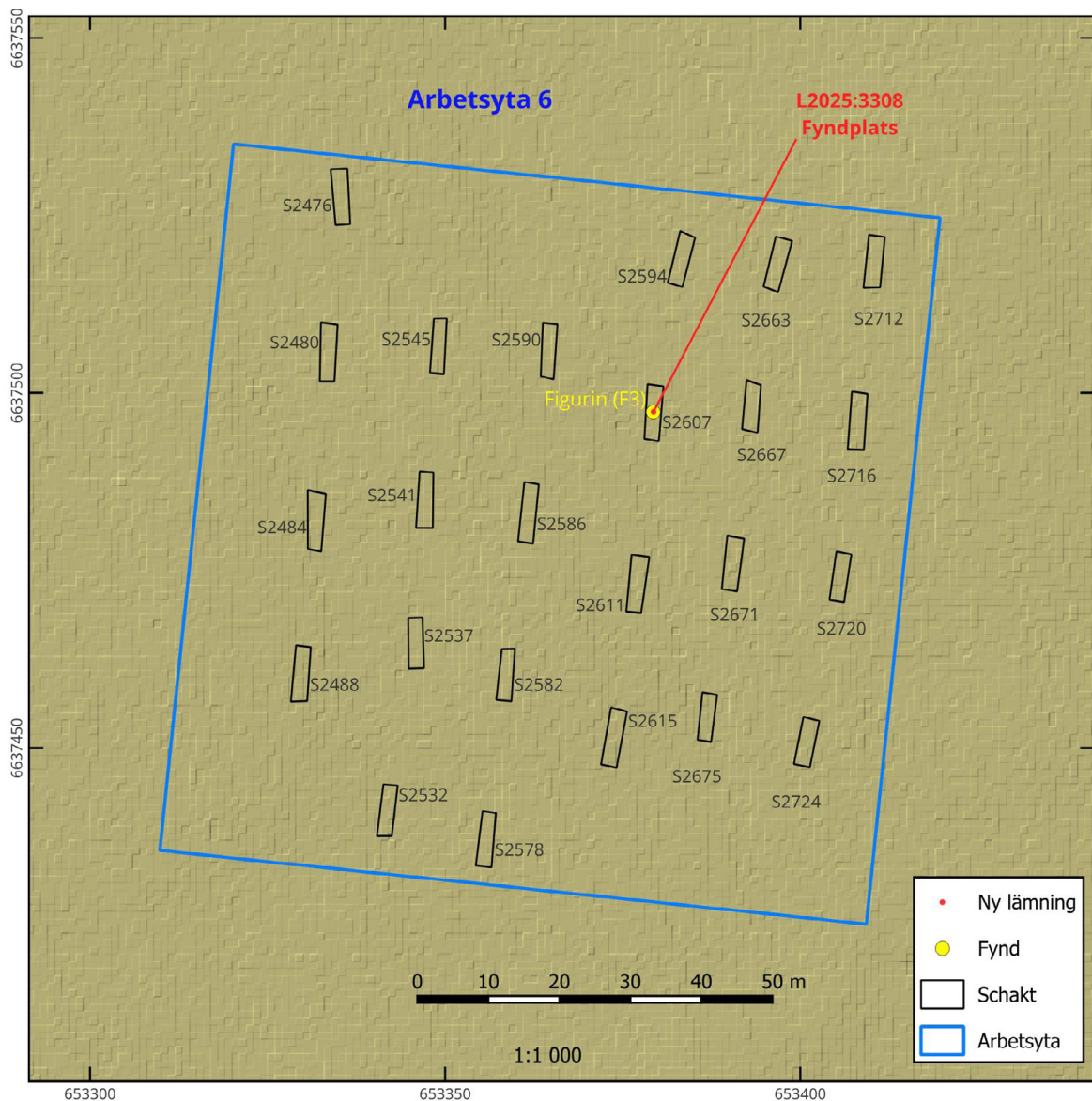
På grund av den enhetliga topografien bedömdes hela ytan ha en likartad potential. Sökschakten placerades därför ut systematiskt så att hela området täcktes in. Sammanlagt grävdes 24 sökschakt med en total area på knappt 400 kvadratmeter, vilket motsvarar 4 procent av arbetsytan. Schakten grävdes ner till omkring 0,5 meters djup och ploglagret metallkarterades. I matjordslagret noterades spridd förekomst av tegel och en del recenta metallföremål. I ett av schakten (S2607) framkom dock en liten hästfigur i silver (F3) som bedöms vara äldre. Figurinen är cirka 3,5 cm lång, 2,5 cm hög och väger 14,8 gram. Den har detaljer i form av en sadel och en man. Delar av bakbenen är skadade. Hästen har konserverats inför fyndfördelning (Bilaga 5) och vid konserveringen visade det sig att den möjligen har en inre trådsupport av koppar.

Figurinens ålder eller funktion har inte gått att klarlägga med säkerhet men utseendemässigt har den likheter med brons- och mässingshästar från yngre järnålder och medeltid (en kortare diskussion kring fyndets eventuella kulturhistoriska sammanhang återfinns i slutet av rapporten). Den har därför bedömts som ett fornyfynd, men eftersom inga andra lämningar identifierades i anslutning till fyndet har det registrerats som en fyndplats L2025:3308.

Inga ytterligare antikvariska föreslås inom arbetsytan.

FIGUR 23. En liten hästfigurin (F3) framkom vid metallkarteringen inom arbetsyta 6. Fyndet har registrerats som en fyndplats (L2025:3308). Foto för konservering: Lars Sundström, SAU.

FIGUR 24. Resultatplan arbetsyta 6. Skala 1:1000.

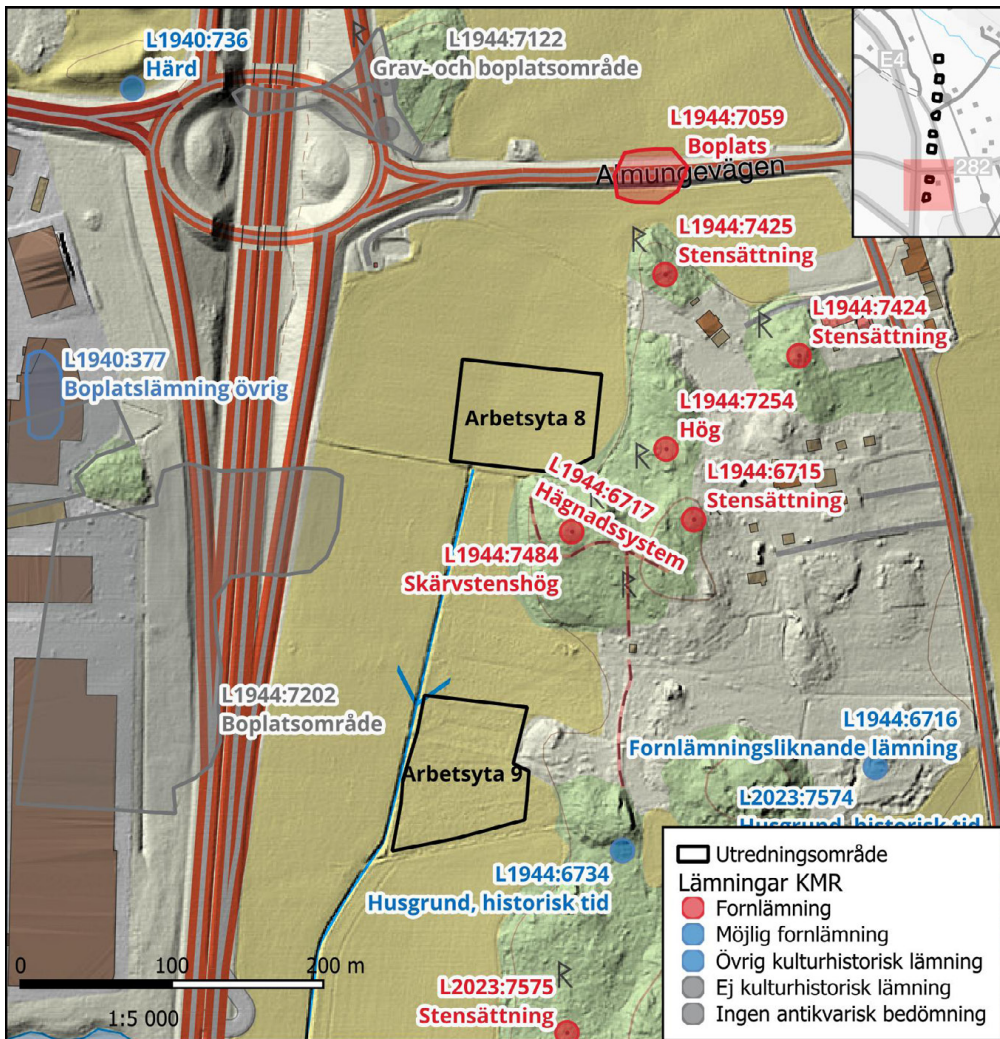
Plenninge-Korsbacken, Arbetsyta nr 8

Arbetsyta nr 8 var nästan 6200 kvadratmeter och beläget på Kumlas ägor, drygt 500 meter sydöst om byn. Marken brukades som åker med stående grödor vid utredningstillfället. Området utgörs av svagt sluttande lermark, omkring 17–19 meter över havet. Strax öster om arbetsytan är ett skogsbeklätt moränimpediment med uppstickande berghällar.

Storskifteskartan från 1761 visar att arbetsytan bestod av odlingsmark där majoriteten tillhörde Säby (LS B13-24:3), vars bytomt var beläget över en kilometer längre åt sydväst. En mindre del i norra delen av arbetsytan utgjordes av ett gårde tillhörande Söder Hällby.

De närmaste kända fornlämningarna återfinns på impedimentsmarken vid Korsbacken öster och söder om arbetsytan. Där finns det registrerade gravlämningarna i form av stensättningar (L1944:7425 och L1944:6715), samt en cirka 11 meter i diameter stor hög (L1944:7254). Det finns även en skärvstenshög (L1944:7484) samt ett cirka 275 meter långt stensträngssystem (L1944:6717) registrerad på höjden.

Som nämnts ovan har det norr om arbetsytan undersökts gravar från bronsålder (L1944:7122, Persson m.fl., 2002) samt boplatzlämningar från romersk järnålder (L1944:7059, Frölund, 1991; Häringe Frisberg, Frölund och Göthberg, 1998). Mer omfattande undersökningar har även gjorts väster om motorvägen inför byggnationen av industriområdet i Säby (L1944:7202). Inom fornlämningen påträffades 17 stolpbyggda hus där 15 av dem daterades till romersk järnålder-folkvandringstid och de resterande två till yngre bronsålder (Hennius, 2012).

FIGUR 25. Arbetsytorna 8 och 9 markerade tillsammans med registrerade fornlämningar i närområdet (KMR). Skala 1:5000.

FIGUR 26. Sökschaktning vid arbetsyta 8. I bakgrunden syns impedimenten vid Korsbacken där hög L1944:7254, skärvestenshög L1944:7484 och stensträng L1944:6717 är belägna. Foto mot sydöst: Emma Sjöling, SAU.

Genomförande och resultat

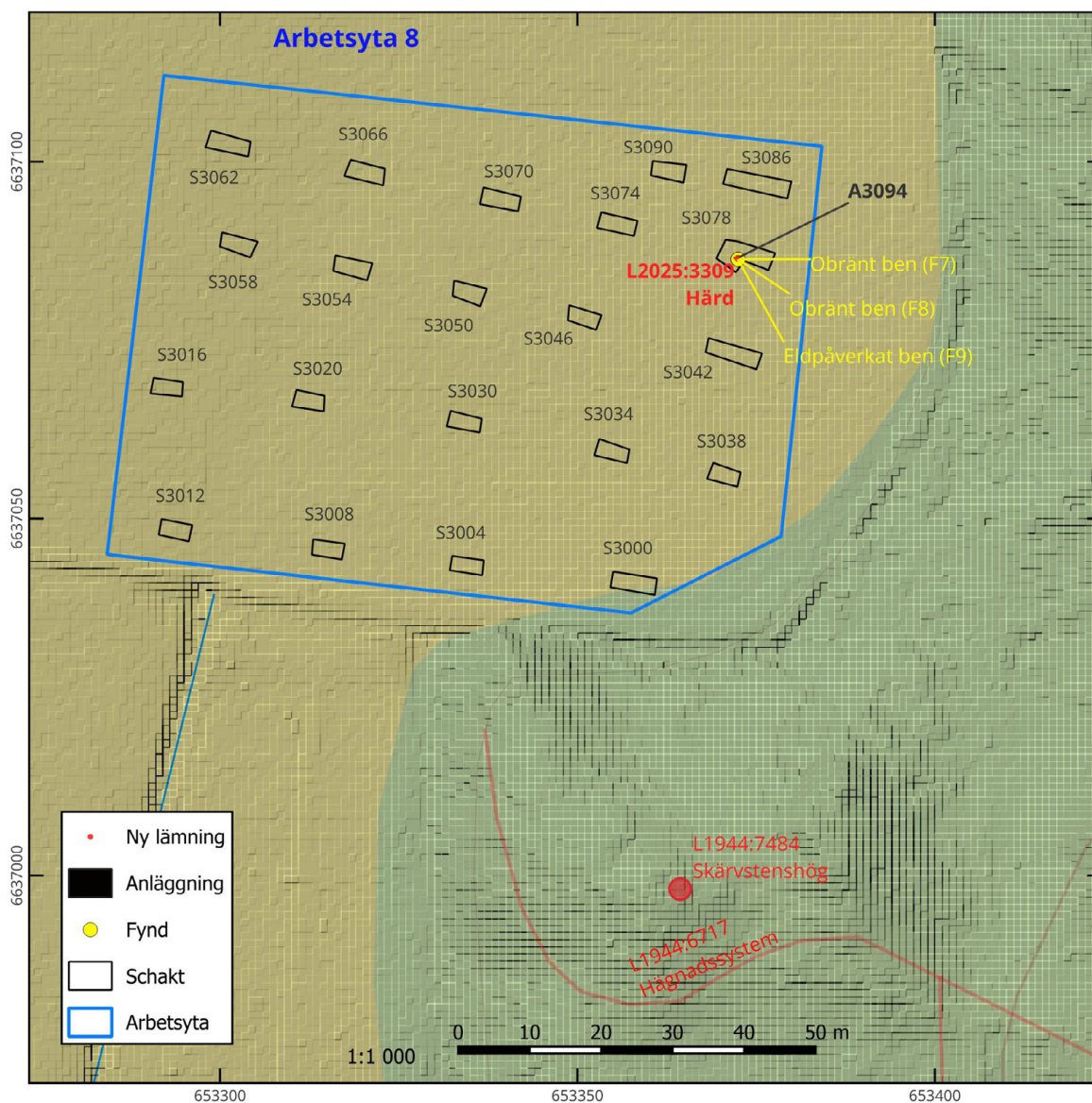
Arbetsytan utreddes med 21 sökschakt med en sammanlagd area på knappt 255 kvadratmeter vilket motsvarar 4,1 procent av ytan. Schaktdjupet varierade mellan 0,40–0,65 meter.

I ett schakt i nordöstra delen av arbetsytan framkom en härd (A3094). Härden var 0,7 meter x 0,6 meter stor, 0,15 meter djup och innehöll rikligt med kol, sot och eldpåverkad sten samt både obrända och eldpåverkade djurben (F7-9). Emma Sjöling har gjort en osteologisk bedömning av benen och identifierat kraniedelar från ett mellanstort däggdjur och rörben från ett stort däggdjur (se Fyndlistan Bilaga 3). Ytligt i härden påträffades även ett fragment av yngre rödgoods som bedöms komma från det ovanliggande ploglagret.

I avgränsande syfte drogs ytterligare schakt strax norr om anläggningen, men då inga ytterligare lämningar påträffades har lämningen registrerats i KMR som en ensamliggande härd, L2025:3309.

Som ett led i att klargöra lämningens antikvariska status skickades träkol för ¹⁴C-datering (Bilaga 4). Analysen visar att härden varit i bruk under yngre romersk järnålder, runt 330 e Kr (se vidare *Slutsats och utvärdering*).

I och med analysen bedöms lämningen vara undersökt och borttagen och inga ytterligare antikvariska åtgärder föreslås inom arbetsytan.

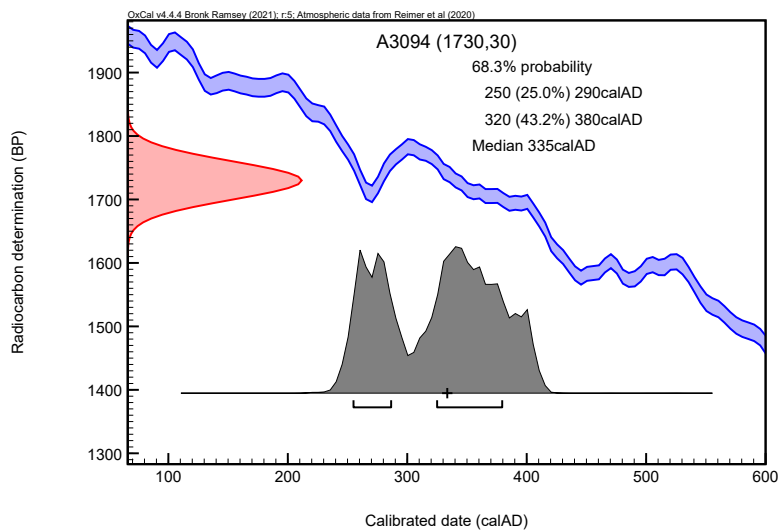
FIGUR 27. Resultatplan arbetsytan 8. Skala 1:1000.

FIGUR 28. Härden A3094 i plan och profil. Foto: Emma Sjöling, SAU.

TABELL 2. Sammanställning av ¹⁴C-analys av material från L2025:3309 (Arbetsyta 8). Kalibrering gjord med Oxcal v4.4.4

Lab nr	Material	Art	Kontext	Bp-år	σ	Medianår	68,2% sannolikhet	95,4% sannolikhet
Beta-758369	Träkol	iu	A3094, Härden	1730	30	335calAD	250-290AD (25,0%), 320-380AD (43,2%)	245-300AD (32,6%), 305-410AD (62,9%)

UR 29. Kalibreringskurva det ¹⁴C-analyserade lprovet från 2025:3309.

Plenninge-Korsbacken, Arbetsyta nr 9

Arbetsyta nr 9 var drygt 6800 kvadratmeter stort och beläget på Danmarks ägor, drygt en kilometer nordväst om Danmarks kyrkby. Marken brukades som hagmark vid utredningstillfället. Området utgörs av svagt sluttande lermark och är beläget omkring 17–18 meter över havet. Storskifteskartan från 1774 visar att ytan då bestod av odlingsmark tillhörande Danmarks kyrkby (LS B13-4:3).

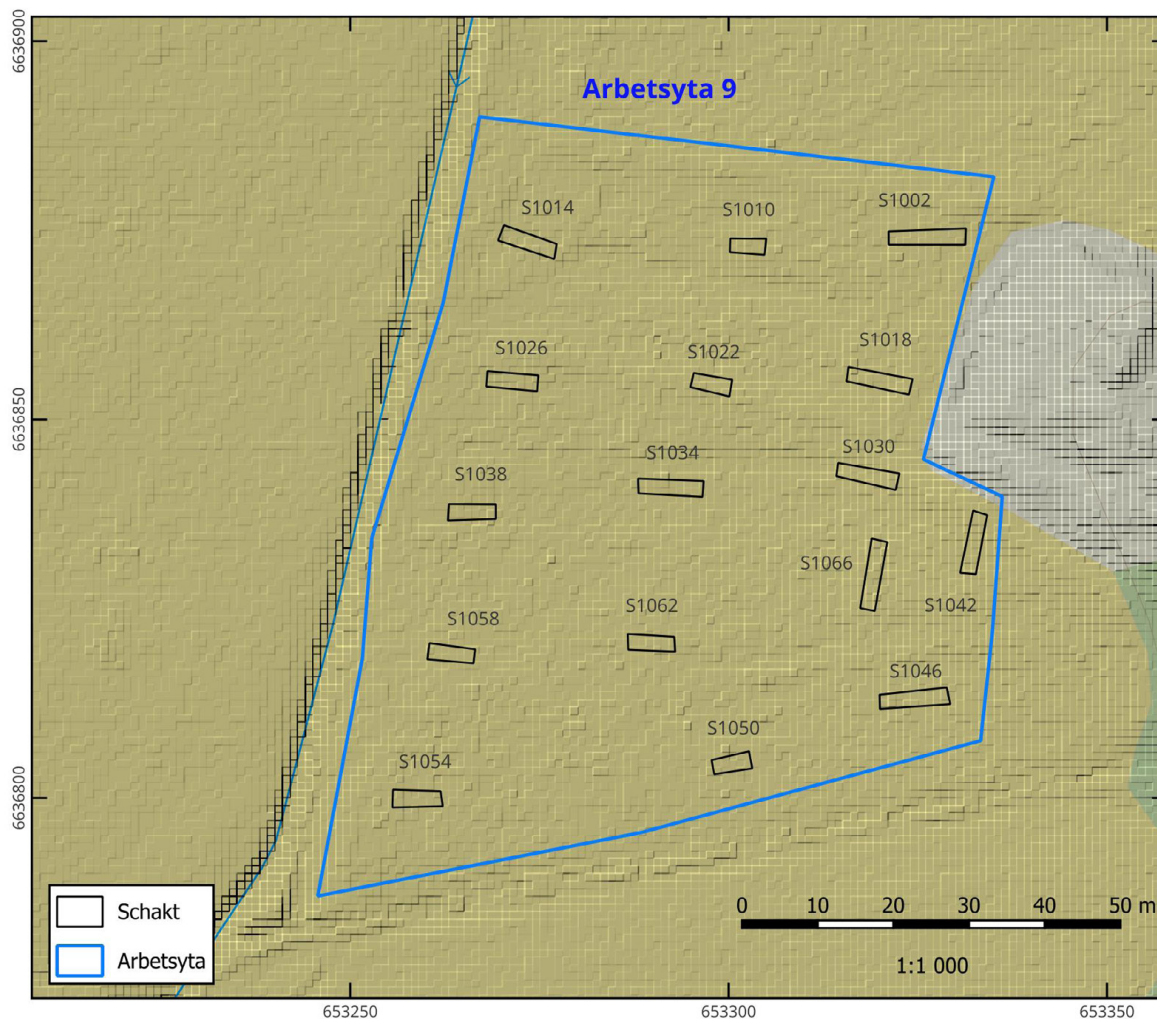
Arbetsyta 9 ligger endast ca 160 meter söder om arbetsyta 8 och har således flertalet av ovan nämnda fornlämningar i sin närhet (Figur 25). Förutom de redan nämnda finns det ytterligare stensättningar registrerade ett hundratal meter söder om arbetsyta 9 (t ex L2023:7575).

FIGUR 30. Översiktbild och sökschaktning vid arbetsyta 9. I bakgrunden syns impedimenten vid Korsbacken där bland annat skärvstenshöj L1944:7484 är belägen. Foto mot öst: Emma Sjöling, SAU.

Genomförande och resultat

Arbetsytan utreddes med 16 sökschakt med en sammanlagd area på 240 kvadratmeter vilket motsvarar 3,5 procent av ytan. Schaktdjupet varierade mellan 0,30–0,60 meter. I flera av schakten noterades försumpningslager i botten vilket tyder på att området har varit sankt. Vid schaktningen framkom inget av antikvariskt intresse.

FIGUR 30. Resultatplan arbetsyta 9. Skala 1:1000.

Slutsats och utvärdering

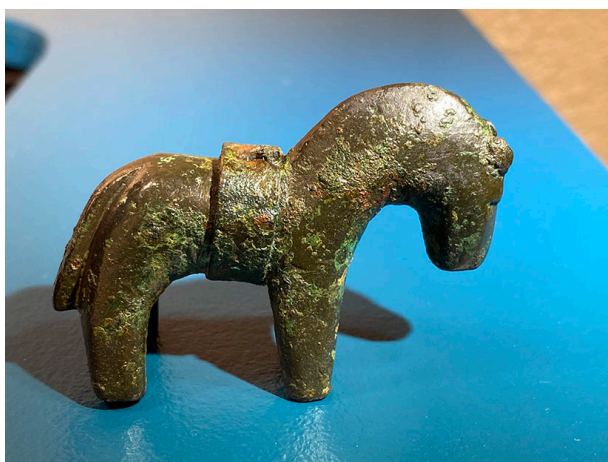
Utredningsarbetet har kunnat utföras enligt den undersökningsplan som formulerades utifrån Länsstyrelsens förfrågningsunderlag. Utredningsgrävningen genomfördes i en sådan omfattning att utredningens syfte kunde uppfyllas. Det var egentligen endast inom arbetsytan nr 2 som en ledningsgata begränsade tillgängligheten. Men då ledningen löper i mitten av arbetsytan så bedöms resultaten från sökschakten på sidan om ledningsgatan vara representativt för hela ytan.

Den aktuella utredningen har resulterat i två nya kulturhistoriska lämningar, *L2025:3308 Fyndplats* och *L2025:3309 Härd*. Fyndplatsen har registrerats enligt Riksantikvarieämbetets praxis som en övrig kulturhistorisk lämning. Härden utgör en fornlämning men har undersökts i sin helhet inom ramen för utredningen. För båda lämningarna föreslås inga ytterligare antikvariska åtgärder då några fler lämningar inte kunde identifieras i dess närhet.

För att ändå sätta in lämningarna i ett arkeologiskt sammanhang följer här en mindre diskussion kring dem.

L2025:3308 Fyndplats

Den knappt 4 centimeter stora hästformade silverfigurinen som påträffades vid metallkartering inom arbetsyta nr 4 är svår att placera in i ett kulturhistoriskt sammanhang då inga tydliga paralleller har gått att återfinna. Initialt föreslogs fyndet utgöra en så kallad medeltida vikthäst, en föremålskategori inom vilket det finns paralleller i formspråket (se t ex Figur 32). Hästformade viktlojd är framför allt kända från Norge även om de också har påträffats i Sverige. Det har föreslagits att vikterna är kopplade till ett viktsystem baserat på 1 mark (8 öre = ca 214 gram) (Brøgger, 1921; Stylegar, 2006) och där det förekommer hästar i olika viktklasser. Det som talar emot att "Kumlahästen" är en vikthäst är att den är gjuten i silver. Vikthästar verkar uteslutande vara tillverkade i brons eller mässing. Den är förmodligen också i minsta laget. Kumlahästen väger 14,7 gram vilket kan jämföras med majoriteten av de norska hästarna som väger mellan 50 och över 200 gram (Brøgger, 1921, s. 93). Det ska dock sägas att det har förts fram argument att flertalet av de norska bronshästarna är något annat då det har varit svårt att placera in många av figurerna i det medeltida viktsystemet då viktvariationen är för stor (Stylegar, 2006).

FIGUR 32. Till vänster: Ett hästformat viktlojd från Dominikanerklostret i Sigtuna (SHM26027), foto: Sundström, Amica. Historiska museet/SHM. Till höger: En vikthäst från Uppsala stad (från Kjellberg, 2021, s. 144).

FIGUR 33. Till vänster: Häst- eller hundfigurin från Humlegården 3, Sigtuna (SF 1302:6), foto: Sigtuna museum. Till höger: Djurfigur från Maidla, Estland (från Jonuks, 2006, s. 38).

En annan möjlig parallell till Kumlahästen går att finna i en samling fyrbenta djurfigurer som påträffats i framför allt gravar från yngre järnålder och tidig medeltid i Baltikum (se t ex Jonuks och Kurisoo, 2023). Men även en sådan har påträffats i Sigtuna (Söderberg, 2017). De baltiska djurfigurerna kan möjligen också ha en koppling till en forntida viktenhet, men de har mer tolkats som amuletter eller smycken på grund av fyndkontexterna samt att flertalet verkar ha varit hängan. Men även den här kategorin av djurfigurer verkar vara gjorda i brons vilket, tillsammans med att många har ett mer stiliserat formspråk, gör de inte till tydliga paralleller till silverhästen från Kumla.

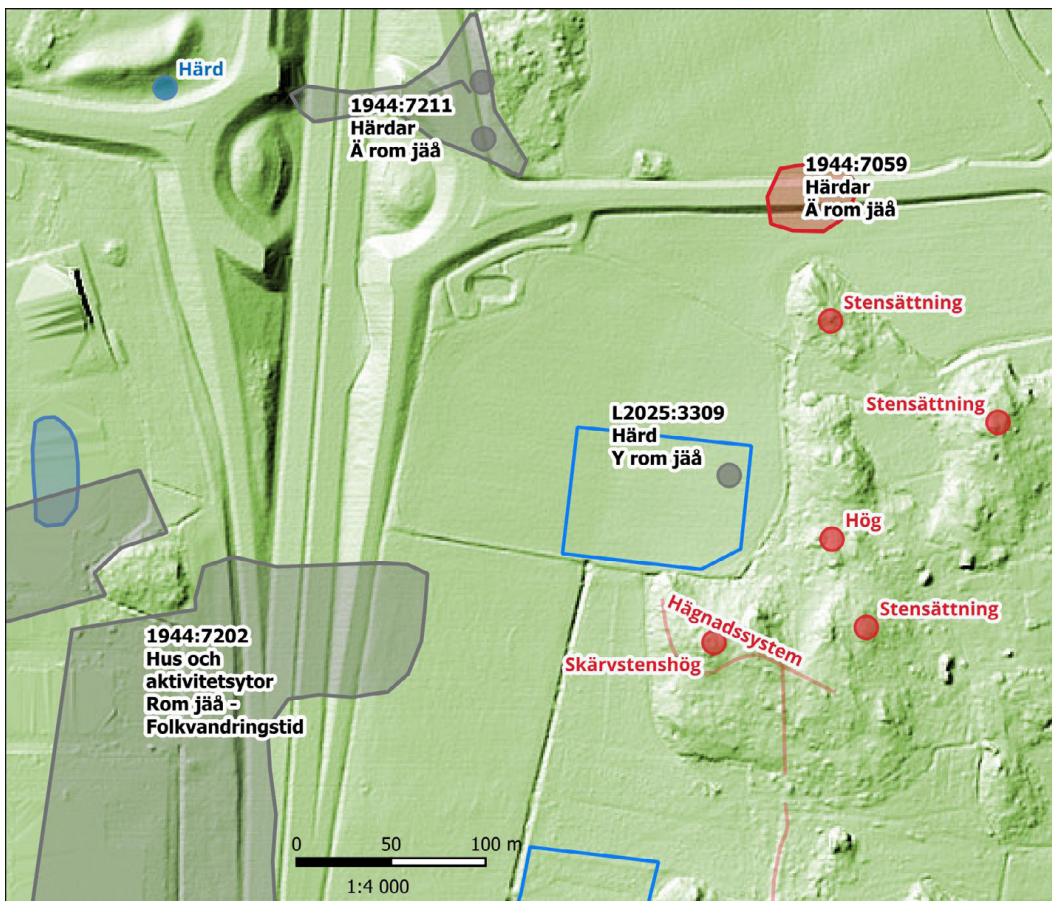
Ett problem med att försöka placera in Kumlahästen i ett kulturhistoriskt sammanhang är att den saknar kontext och att vi inte vet hur den har hamnat i åkern. Det finns registrerade yngre järnåldersgravar i området vilket skulle kunna tala för att fyndet kommer ifrån en bortplöjd grav. Men de kända gravarna ligger ett par hundra meter ifrån fyndplatsen och då inga andra spår framkom vid utredningen blir detta endast lösa spekulationer. Så i likhet med många andra lös-fynd så får frågorna kring hästens ålder och funktion stå obesvarade så länge.

L2025:3309 Härd

Den andra lämningen som registrerades inom utredningen var en härd (L2025:3309) som undersöktes inom arbetsyta nr 8. Anläggningen framkom i nedre delen av en sluttning där terrängen börjar stiga upp mot moränmarken i öster. Inga ytterligare lämningar kunde konstateras inom arbetsytan vilket gjort att anläggningen tolkats som en ensamliggande härd. Det är dock möjligt att den ligger i utkanten av ett boplat- eller aktivitetsområde som ligger utanför den utredda ytan, högre upp i terrängen. Härden har ¹⁴C-daterats till 300-talet e Kr, det vill säga yngre romersk järnålder.

Dateringen är intressant då det finns samtida lämningar i närområdet (Figur 34). Cirka 150 meter norr om den undersökta härden framkom inför utbyggnaden av väg 282 boplatlämningar (L1944:7059) i form av fyra härdanläggningar, en brunn och två stolphål (Häringe Frisberg, Frölund och Göthberg, 1998). En av härdarna ¹⁴C-daterades till äldre romersk järnålder (Riksantikvarieämbetet, u.å., s. 53). De begränsade lämningarna tolkades av undersökarna som utkanten av ett boplatområde. Men det har inte framkommit några mer lämningar i samband med antikvariska insatser söder och öster om boplaten (Sillén, 2011; Lundin, 2026). Så antingen återfinns den förmodade boplaten norrut, mellan väg 282 och arbetsyta nr 6, eller så utgör lämningar inte spår efter en regelrätt bosättning utan någon form av aktivitetsyta beläget en bit bortom den samtida bebyggelsen.

Liknade spår undersöktes även inom grav- och boplatområdet L1944:7121 150 meter åt väster. På impedimentet påträffades där, bland gravar och gropar från bronsåldern, även ett antal härdar med yngre dateringar. Två av dem ¹⁴C-daterades till romersk järnålder (Persson m.fl.,

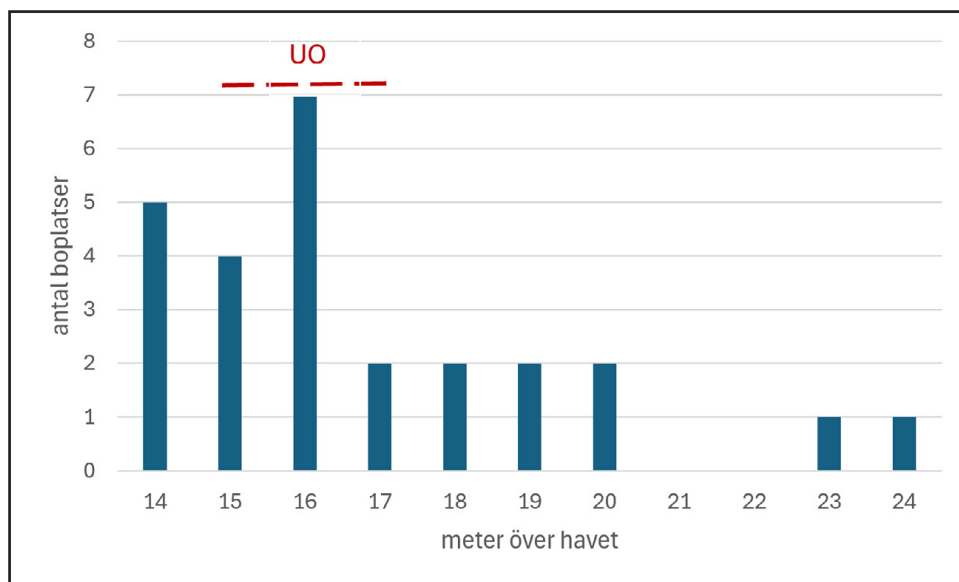
FIGUR 34. Den undersökta härden (L2025:3309) inom arbetsyta nr 8 tillsammans med registrerade fornlämningar (KMR) och lämningar med samtida dateringar markerade. Skala 1:4000.

2002). Inte heller där framkom det spår efter någon järnåldersbebyggelse, varken på impedimentet eller i åkern norr därom.

Den närmaste kända järnåldersbebyggelsen återfinns sydväst om arbetsyta 8. Där har ett ytstort boplatsoområde (L1944:7202) undersökts med en stor mängd stolphål, härdar och 13 huskonstruktioner daterade till perioden romersk järnålder – folkvandringstid (Hennius, 2012, s. 102ff). Det är möjligen att det är i förhållande till den boplatsen som härden inom arbetsyta 8 ska förstås. En tänkbar hypotes är att utredningen har berört den romartida byns utmarker och att de enstaka härdarna som återfinns i området utgör spår efter aktiviteter i mer extensivt nyttjade delar av det äldre järnålderslandskap. De skulle till exempel kunna vara rester efter eldstäder knutna till boskapsskötsel. Detta är än så länge bara en hypotes men exemplet visar på hur undersökandet av en ensamliggande härd ändå kan bidra till framtida studier om nyttjandet av de mer perifera delarna av det forntida kulturlandskap.

Betydelsen av nollresultat

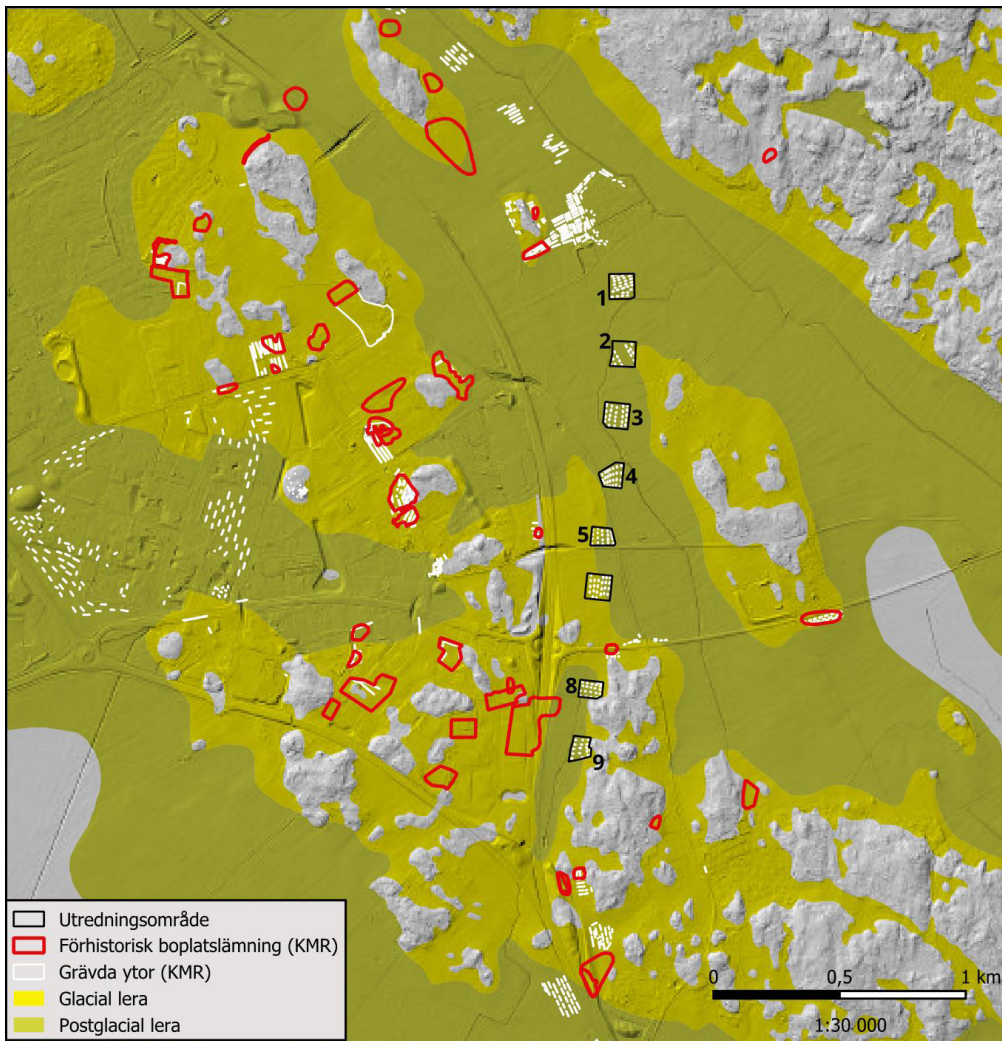
Avslutningsvis bör det sägas något om det, till viss del förvånande, magra utredningsresultatet. De berörda arbetsytorna mellan Plenninge och Korsbacken ligger i ett mycket fornlämningstätt område. De hundratals kända förhistoriska gravarna i närområdet talade för att det skulle kunna finnas förhistoriska boplatlämningar bevarade inom de utredda ytorna. De många undersökningarna som genomförts i Fyrislundsområdet visar också att det finns bevarade lämningar från förhistorisk bebyggelse på lerslätten bara ett längre stenkast väster ut från utredningsområdet. Frågan är vad som skiljer dessa områden åt. Var till exempel de aktuella arbetsytorna för lågt lägre belägna i terrängen? Man kan tänka sig att även små nivåskillnader kan spela stor roll när det kommer till förutsättningar för bosättningar i ett slättlandskap. Men en genomgång av de kända förhistoriska boplatlämningarna i närområdet visar att de utredda arbetsytorna ligger inom ett höjdiintervall där mer parten av boplatserna återfinns (Figur 35).

FIGUR 35. Diagram över antalet registrerade förhistoriska boplatser inom en kilometer från utredningsområdet per meter över havet (lägsta nivån). Streckad röd linje markerar höjdiintervallet för de utredningsområdena.

Vid genomgången av de naturgeografiska egenskaperna hos fornlämningarna i närområdet framkom dock en tydlig tendens i materialet. Av de registrerade boplatsslämningarna inom en kilometer från utredningsområdet är samtliga (utom en) lokaliserade enligt SGUs jordartskarta på glacial lera. Det verkar således att den (kända) förhistoriska bebyggelsen inte återfinns inom de relativt stora ytorna med postglacial lera som utgör en betydande del av Uppsalaslätten. Eftersom 80 procent av markerna inom arbetsytorna mellan Plenninge och Korsbacken är definierade som postglacial lera på SGUs jordartskarta skulle detta kunna vara en förklaring till utredningsresultatet. Noterbart är att den arbetsyta med störst andel glacial lera inom utredningsområdet är arbetsyta 6 där silverhästen påträffades, och att härden inom arbetsyta 8 framkom där kartan visar att marken övergår till glacial lera.

Men huruvida kartbilden återspeglar faktiska förhistoriska förhållanden, där de postglaciala jordarna använts till annat än till regelrätta bosättningar under järnåldern, är oklart. Förhållandet skulle kunna vara ett resultat av att det helt enkelt har genomförts mer arkeologi i områden med glacial lera. Så verkar också fallet ha varit om man ser till var det har gjorts arkeologiska undersökningar i närområdet (Figur 36). Så här har således den aktuella utredningen bidragit med information om ett landskapsutsnitt som har varit mindre känt. Även om det inte identifierades några förhistoriska boplatser. Utredningsresultatet visar på potentialen med stora infrastrukturprojekt som Uppsalapaketen, som med sina hektarstora provruturor kan generera ny övergripande kunskap om till exempel förhistoriska boplatser lokalisering eller historisk markanvändning, och där nollresultat spelar en avgörande roll för att undersöka och tydliggöra mönster i källmaterialet.

FIGUR 36. Utredningsområdet, tillsammans med registrerade förhistoriska boplatser samt grävda ytor markerat på en karta med förekomsten av glacial och postglacial lera enligt SGUs jordartskarta. Skala 1:30 000.

Referenser

- Aspeborg, Håkan, Åstrand, J. och Ählström, Jan (1997). *Arkeologi i Tiundaland, E4 arkeologisk förundersökning väg E4, delobjekt 1, Uppsala-Fullerö-delen Danmarksby, Rörby/Stångby, Danmarks och Vaksala socknar, Uppland. Riksantikvarieämbetet, UV Uppsala Rapport 1997:01*. Uppsala: Riksantikvarieämbetet.
- Brøgger, A. W. (1921). *Ertog og øre : den gamle norske vegt*. Kristiania.
- Dahlbäck, Göran, Ferm, Olle och Rahmqvist, Sigurd (2013). *Det medeltida Sverige 1:2 Uppland, Tiundaland: Ulleråkers, Vaksala härad och Uppsala stad [Elektronisk resurs]*. Riksarkivet.
- Frölund, Per (1991). *Arkeologisk förundersökning. Väg 282 delen Gnista-Bärby. Danmarks socken, Uppsala kommun, Uppland. Riksantikvarieämbetet UV Uppsala rapport 1991*. Uppsala: Riksantikvarieämbetet.
- Göthberg, Hans (2007). *Kumla - bosättning och djurhållning under äldre järnålder. Upplandsmuseet rapport 2007:15*. Uppsala: Upplandsmuseet.
- Göthberg, Hans (2024). *Plenninge i Vaksala. Upplandsmuseets rapporter 2024:09*. Uppsala: Stiftelsen Upplandsmuseet.
- Göthberg, Hans (2025). *En del av Uppsalapaketet. Gravfält och boplatser vid Plenninge. Arkeologisk utredning steg 1 och 2. Upplandsmuseets rapporter 2025:18*. Uppsala: Stiftelsen Upplandsmuseet.
- Hed Jakobsson, Anna, Lindblom, Cecilia, Lindwall, Linda och Sillén, Peter (2019). *Husfruar, bönder och Odenkrigare. Kumla i Östra Fyrislund från romersk järnålder till vikingatid. Rapporter från Arkeologikonsult 2019:2901/3042*. Upplands Väsby: Arkeologikonsult.
- Hennius, Andreas (2012). *Äldre järnålder i Danmarks socken : sex boplatser vid Säby. Upplandsmuseet rapport 2012:15*. Uppsala: Upplandsmuseet.
- Häringe Frisberg, Kajsa, Frölund, Per och Göthberg, Hans (1998). *Boplatser i Danmarks socken – undersökningar vid Myrby och Bärby. RAÄ 156 och 157, Danmarks socken, Uppland. Arkeologisk undersökning. Riksantikvarieämbetet UV Uppsala, rapport 1997:42*. Uppsala: Riksantikvarieämbetet.
- Jensen, Ronnie (1997). *Fornminnesinventeringen - nuläge och kompletteringsbehov. En riksöversikt*. Stockholm: Riksantikvarieämbetet.
- Jonuks, Tönno (2006). *Koerad Eesti asukate viikingiaja Maailmapildis. Mäetagused*, 31.
- Jonuks, Tönno och Kurisoo, Tuuli (2023). *Between the Beasts. On the Meaning and Function of Small Quadruped Figurines from Estonia. I: Animals and Animated Objects in the Early Middle Ages*. Brepols Online, s. 193–204. <https://www.brepolsonline.net/content/books/10.1484/M.NAA-EB.5.132521>.
- Kjellberg, Joakim (2021). *Den medeltida stadens dynamik : urbanitet, sociala praktiker och materiell kultur i Uppsala 1100–1550*. Uppsala: Uppsala universitet.
- Larsson, Fredrik, Lingström, Maria och Sjölin, Marita (2018). *Drivkrafter och allianser i Fyrislund. Rapport 2018:86*. [Stockholm]: Arkeologerna, Statens historiska museer.
- Lucas, Robin och Frölund, Per (2020). *Söderhållbys sista dagar. En boplatser från äldre järnålder. Arkeologisk undersökning. Upplandsmuseets rapporter 2020:16*. Uppsala: Upplandsmuseet.
- Lundin, Jon (2026). *Arkeologisk utredning vid Bärby cirkulationsplats. SAU rapport 2026:4*. Uppsala: Societas Archaeologica Upsaliensis.
- Persson, Maria, Andersson, Fredrik, Guinard, Michel och Lindkvist, Ann (2002). *Bronsålderslämningar i Kumla. Gravar och gropar. SAU skrifter 3*. Uppsala: Societas Archaeologica Upsaliensis.
- Riksantikvarieämbetet (u.å.). *Arkeologi i Sverige. Uppsala län 1991-2005*. Riksantikvarieämbetet. www.raa.se/app/uploads/2021/09/Uppsala-1%C3%A4n-1991-2005.pdf.

Sillén, Peter (2011). *Boplatslämningar vid Bärby och Myrby. Rapporter från Arkeologikonsult 2011:2484*. Upplands Väsby: Arkeologikonsult.

Stylegar, Frans-Arne H. (2006). Arkeologi i nord: ”Håkon den femtes messinghester”. *Arkeologi i nord*, 2006-mai. <https://arkeologi.blogspot.com/2006/05/hkon-den-femtes-messinghester.html> [Hämtad: 2026-02-02].

Sund, Camilla (2010). *Paleogeografiska förändringar i östra Svealand de senaste 7000 åren*.

Stockholm: Institutionen för naturgeografi och kvartärgeologi, Stockholms universitet.

Söderberg, Anders (2017). Några ”nyfynd” ur museets magasin. *Situne dei (2006)*, 2017.

Historiska kartor

LS (*Lantmäteristyrelsens arkiv*, <https://historiskakartor.lantmateriet.se/>)

Akt	By/Gård	Socken	Karta/Åtgärd	Årtal
B13-4:3	Bärby	Danmark	Storskifte	1793
B13-4:7	Bärby	Danmark	Laga skifte	1852
B13-5:2	Danmarks kyrkby	Danmark	Storskifte	1774
B13-14:1	Kumla	Danmark	Ägomätning	1711
B13-14:2	Kumla	Danmark	Storskifte	1764
B13-24:3	Säby	Danmark	Storskifte	1761
B13-25:A5:29	Sällinge	Danmark	Geometrisk avmätning	1641
B13-25:1	Sällinge	Danmark	Storskifte	1777

Övrigt kart- och arkivmaterial

Kulturmiljöregistret (KMR), Riksantikvarieämbete (<https://app.raa.se/open/fornsok/>)

SGU Jordartskarta, Jordarter 1:25 000–1:100 000.

Topografisk karta, visning. Lantmateriet.

Bilagor

Bilaga 1. Schakttabeller

Plenninge-Korsbacken, Arbetsyta nr 1

Snr	Area (kvm)	Schaktdjup	Matjordsdjup	Jordart	M ö h (medel)	Kommentar
4000	16,23	0,4	0,25	Lera	14,8	
4004	13,74	0,4	0,3	Lera	14,7	Patronhylsa
4008	15,53	0,4	0,3	Lera	14,8	
4012	11,34	0,4	0,3	Lera	14,7	
4016	16,20	0,4	0,3	Lera	14,9	
4021	14,17	0,4	0,3	Lera	14,8	
4040	16,31	0,4	0,3	Lera	14,8	
4043	13,96	0,4	0,3	Lera	14,4	
4047	17,46	0,4	0,3	Lera	14,6	
4058	27,28	0,4	0,3	Lera	14,9	A4051, A4060
4064	20,01	0,4	0,3	Lera	14,9	A4068
4075	14,46	0,4	0,3	Lera	14,9	
4139	17,05	0,4	0,3	Lera	14,7	
4154	17,04	0,4	0,3	Lera	14,5	
4158	16,32	0,4	0,3	Lera	14,7	
4162	13,41	0,4	0,3	Lera	14,7	
4195	15,87	0,4	0,3	Lera	14,7	
4199	15,07	0,4	0,3	Lera	14,5	
4203	13,44	0,4	0,3	Lera	14,6	
4207	14,31	0,4	0,3	Lera	14,6	
4243	18,15	0,4	0,3	Lera	14,8	
4247	12,46	0,4	0,3	Lera	14,6	
4251	13,56	0,4	0,3	Lera	14,7	
4259	14,58	0,4	0,3	Lera	14,7	
4289	15,30	0,4	0,3	Lera	14,8	
4293	15,12	0,4	0,3	Lera	14,8	
4297	11,74	0,5	0,4	Lera	14,9	
4301	14,52	0,4	0,3	Lera	15	
4305	13,16	0,4	0,3	Lera	14,9	
4309	7,49	0,4	0,3	Lera	15	

Plenninge-Korsbacken, Arbetsyta nr 2

Snr	Area (kvm)	Schaktdjup	Matjordsdjup	Jordart	M ö h (medel)	Kommentar
2247	16,03	0,45	0,35	Lera	15,80	Obränt fågelben, metallfragment
2261	23,923	0,5	0,3	Lera	15,58	Obrända djurben
2266	16,336	0,35	0,3	Lera	15,88	
2270	15,66	0,4	0,3	Lera	15,94	
2274	14,085	0,4	0,3	Lera	16,10	
2296	15,321	0,45	0,35	Lera	16,03	
2308	15,936	0,45	0,3	Lera	16,20	
2312	16,35	0,4	0,35	Lera	15,74	
2316	15,35	0,4	0,35	Lera	15,65	
2320	14,736	0,35	0,3	Lera	15,58	
2331	14,044	0,35	0,3	Lera	15,45	
2355	14,143	0,4	0,35	Lera	15,48	
2359	12,116	0,4	0,3	Lera	15,51	
2363	14,012	0,5	0,35	Lera	15,38	

Plenninge-Korsbacken, Arbetsyta nr 3

Snr	Area (kvm)	Schaktdjup	Matjordsdjup	Jordart	M ö h (medel)	Kommentar
1070	13,54	0,6	0,3	Lera	15,05	
1100	18,06	0,6	0,35	Lera	16,56	
1126	19,89	0,45	0,35	Lera	17,07	
1154	28,96	0,4	0,3	Lera	20,12	Hästsosöm
1186	11,67	0,55	0,4	Lera	14,38	
1192	18,51	0,5	0,35	Lera	16,69	
1216	14,74	0,5	0,3	Lera	15,38	
1220	15,97	0,5	0,3	Lera	15,79	
1240	17,36	0,5	0,35	Lera	16,39	
1270	14,70	0,45	0,4	Lera	15,50	
1274	12,99	0,4	0,3	Lera	14,91	
1312	11,89	0,4	0,3	Lera	14,52	
1316	14,04	0,35	0,5	Lera	15,24	
1348	12,77	0,4	0,25	Lera	14,91	
2378	18,94	0,4	0,3	Lera	17,09	Tegel i ploglagret
2383	17,03	0,4	0,3	Lera	16,40	Metallfragment (kopparlegering)
2387	15,77	0,4	0,3	Lera	15,92	
2391	16,99	0,45	0,3	Lera	16,34	
2395	7,33	0,45	0,3	Lera	13,14	
2399	14,45	0,4	0,35	Lera	15,62	
2403	17,94	0,4	0,3	Lera	16,79	
2407	20,13	0,4	0,3	Lera	17,50	
2411	18,21	0,4	0,3	Lera	16,83	
2415	16,16	0,4	0,3	Lera	16,08	

Plenninge-Korsbacken, Arbetsyta nr 4

Snr	Area (kvm)	Schaktdjup	Matjordsdjup	Jordart	M ö h (medel)	Kommentar
2000	14,29	0,5	0,3	Lera	16,13	
2004	14,622	0,6	0,3	Lera	16,03	
2008	15,818	0,6	0,35	Lera	15,86	
2012	15,143	0,6	0,35	Lera	16,12	
2022	15,466	0,5	0,35	Lera	15,94	
2026	15,767	0,5	0,35	Lera	15,70	Tegel i ploglagret
2030	17,57	0,5	0,35	Lera	16,10	Tegel i ploglagret
2034	12,89	0,5	0,35	Lera	16,01	
2038	13,485	0,6	0,35	Lera	15,84	
2042	12,568	0,6	0,35	Lera	15,67	Tegel i ploglagret
2050	12,578	0,5	0,35	Lera	15,82	
2062	12,095	0,55	0,35	Lera	15,97	
2066	12,982	0,6	0,35	Kera	16,01	Tegel i ploglagret
2070	18,068	0,6	0,4	Lera	16,05	
2074	16,438	0,5	0,35	Lera	16,28	
2078	10,225	0,5	0,35	Lera	16,45	
2082	16,119	0,45	0,3	Lera	16,18	
2086	16,496	0,5	0,35	Lera	16,10	Tegel i ploglagret
2090	17,551	0,45	0,35	Lera	16,43	
2094	8,093	0,4	0,35	Lera	16,50	
2098	15,924	0,55	0,35	Lera	16,18	
2106	15,742	0,5	0,35	Lera	16,25	
2114	15,559	0,5	0,35	Lera	16,38	
2118	14,933	0,5	0,35	Lera	16,19	
2126	15,561	0,4	0,35	Lera	16,36	

Plenninge-Korsbacken, Arbetsyta nr 5

Snr	Area (kvm)	Schaktdjup	Matjordsdjup	Jordart	M ö h (medel)	Kommentar
1384	13,36	0,55	0,25	Lera	16,83	
1388	11,79	0,5	0,25	Lera	16,89	
1406	14,55	0,25	0,55	Lera	17,05	
1436	11,76	0,45	0,25	Lera	16,99	
1454	15,81	0,45	0,25	Lera	17,21	
1458	13,21	0,45	0,3	Lera	17,01	
1462	26,34	0,45	0,25	Lera	16,82	A1466
1508	12,41	0,5	0,25	Lera	16,94	
1512	8,11	0,55	0,25	Lera	16,89	
1516	9,80	0,45	0,25	Lera	17,00	
1520	10,54	0,45	0,25	Lera	16,91	
1524	12,17	0,5	0,25	Lera	17,40	
1528	12,22	0,45	0,25	Lera	17,21	
1532	9,88	0,5	0,3	Lera	16,90	
1536	9,04	0,45	0,3	Lera	16,84	

Snr	Area (kvm)	Schaktdjup	Matjordsdjup	Jordart	M ö h (medel)	Kommentar
1540	10,25	0,45	0,25	Lera	16,81	
1544	9,23	0,55	0,3	Lera	16,80	
1548	9,81	0,55	0,3	Lera	16,66	
1556	10,34	0,45	0,3	Lera	16,90	
1560	10,14	0,45	0,3	Lera	16,81	

Plenninge-Korsbacken, Arbetsyta nr 6

Snr	Area (kvm)	Schaktdjup	Matjordsdjup	Jordart	M ö h (medel)	Kommentar
2476	17,43	0,5	0,35	Lera	16,8	
2480	18,04	0,5	0,35	Lera	16,8	Tegel i ploglagret
2484	18,36	0,5	0,35	Lera	17	Knapp, kopparlegering i ploglagret
2488	17,03	0,45	0,35	Lera	17,1	Tegel och hästsko i ploglagret
2532	14,90	0,5	0,35	Lera	17,1	Tegel i plöjan
2537	15,02	0,5	0,35	Lera	16,9	
2541	16,92	0,5	0,35	Lera	16,9	
2545	14,57	0,5	0,35	Lera	16,8	
2578	15,92	0,5	0,35	Lera	17	
2582	14,64	0,5	0,35	Lera	17	
2586	17,66	0,5	0,35	Lera	16,9	
2590	14,99	0,5	0,35	Lera	16,7	
2594	16,24	0,55	0,35	Lera	16,7	
2607	16,75	0,5	0,35	Lera	16,8	Hästfigur (F3) i ploglagret.
2611	18,53	0,5	0,35	Lera	16,9	
2615	18,42	0,5	0,35	Lera	17	
2663	16,84	0,5	0,35	Lera	16,8	
2667	14,70	0,5	0,35	Lera	16,8	
2671	17,36	0,5	0,35	Lera	16,8	
2675	13,58	0,5	0,35	Lera	16,7	
2712	16,85	0,5	0,35	Lera	17,1	
2716	17,93	0,5	0,35	Lera	17	
2720	14,47	0,5	0,35	Lera	16,8	
2724	15,52	0,5	0,35	Lera	16,8	

Plenninge-Korsbacken, Arbetsyta nr 8

Snr	Area (kvm)	Schaktdjup	Matjordsdjup	Jordart	M ö h (medel)	Kommentar
3000	14,318	0,4	0,2	Lera	18,86	
3004	9,4	0,55	0,3	Lera	18,00	
3008	9,641	0,6	0,3	Lera	17,40	Försumpat lager i botten
3012	9,967	0,45	0,3	Lera	17,24	
3016	9,011	0,6	0,35	Lera	17,29	
3020	9,791	0,6	0,35	Lera	17,33	
3030	9,643	0,45	0,25	Lera	17,70	

Snr	Area (kvm)	Schaktdjup	Matjordsdjup	Jordart	M ö h (medel)	Kommentar
3034	9,885	0,5	0,3	Lera	18,31	
3038	9,347	0,5	0,3	Lera	18,90	
3042	16,795	0,45	0,3	Lera	18,82	
3046	9,548	0,45	0,3	Lera	18,01	Detektorfynd: knapp (Cu-leg)
3050	10,418	0,65	0,25	Lera	17,64	Försumpningsla- ger i botten
3054	11,981	0,65	0,3	Lera	17,36	Försumpningsla- ger i botten
3058	10,709	0,55	0,3	Lera	17,27	Vagt försump- ningslager i botten
3062	13,514	0,55	0,3	Lera	17,33	
3066	12,498	0,5	0,25	Lera	17,39	
3070	12,224	0,5	0,25	Lera	17,66	
3074	11,63	0,4	0,3	Lera	18,04	
3078	21,911	0,4	0,3	Lera	18,75	Hård A3094 i mitten av schaktet
3086	21,297	0,5	0,3	Lera	18,72	
3090	10,727	0,5	0,3	Lera	18,29	

Plenninge-Korsbacken, Arbetsyta nr 9

Snr	Area (kvm)	Schaktdjup	Matjordsdjup	Jordart	M ö h (medel)	Kommentar
1002	20,00	0,6	0,25	Lera	17,88	Försumpningsla- ger i botten
1010	9,25	0,6	0,4	Lera	17,51	Försumpningsla- ger i botten
1014	15,79	0,6	0,35	Lera	17,00	
1018	17,26	0,4	0,3	Lera	17,94	
1022	10,88	0,5	4	Lera	17,42	Försumpningsla- ger i botten
1026	14,03	0,6	0,4	Lera	17,08	
1030	16,36	0,5	0,45	Lera	18,02	Försumpningsla- ger i botten
1034	17,24	0,5	0,45	Lera	17,19	
1038	12,76	0,5	0,45	Lera	16,99	
1042	16,40	0,3	0,25	Morän (lerig silt)	18,77	
1046	18,71	0,55	0,4	Lera	18,16	
1050	10,68	0,55	0,4	Lera	17,50	Försumpningsla- ger i botten
1054	14,06	0,5	0,4	Lera	17,16	
1058	12,33	0,6	0,45	Lera	17,14	Försumpningsla- ger i botten
1062	12,53	0,6	0,45	Lera	17,37	Försumpningsla- ger i botten
1066	18,90	0,45	0,3	Lera	18,00	

Bilaga 2. Anläggningstabeller

Plenninge-Korsbacken, Arbetsyta nr 1

Anr	Typ	Planform	L (m)	B (m)	Sot	Kol	Skärvsten	Bränd lera	Dj (m)	Profilform	Notering
4051	Recent nedgrävning	Rundad	0,4	0,35	saknas	saknas	saknas	saknas	0,2	Planbotten	Möjligen ett sentida stolphål med stenskoning
4060	Recent nedgrävning	Rundad	0,5	0,5	saknas	saknas	saknas	saknas	0,25	Planbotten	Möjligen ett sentida stolphål med stenskoning. Järnmärla i fyllningen.
4068	Recent nedgrävning	Ovalt	0,7	0,5	saknas	saknas	saknas	saknas			Ej undersökt. Påminner i plan om A4051 & A4060. Möjligen ett sentida stolphål med stenskoning

Plenninge-Korsbacken, Arbetsyta nr 5

Anr	Typ	Planform	L (m)	B (m)	Sot	Kol	Skärvsten	Bränd lera	Dj (m)	Profilform	Notering
1466	Grop	Rund	0,25	0,25	enstaka	enstaka	saknas	saknas	0,1	Rundad	

Plenninge-Korsbacken, Arbetsyta nr 8

Anr	Typ	Planform	L (m)	B (m)	Sot	Kol	Skärvsten	Bränd lera	Dj (m)	Profilform	Notering
3094	Härd	Rundad	0,6	0,7	rikligt	rikligt	Rikligt	enstaka	0,15	Plan	

Bilaga 3. Fyndlistor

Plenninge-Korsbacken, Arbetsyta nr 2

Fnr	Material	Sakord	Typ	Antal	Vikt	Kontextnr	Kontexttyp	Kommentar	Gallrat
2	Flinta	Avslag		1	0,7		Lösfynd	Skadad plattform, hård teknik (metall)	X

Plenninge-Korsbacken, Arbetsyta nr 3

Fnr	Material	Sakord	Typ	Antal	Vikt	Kontextnr	Kontexttyp	Kommentar	Gallrat
1	Granit	Malsten	Facetterad löpare	1	786		Lösfynd		X

Plenninge-Korsbacken, Arbetsyta nr 5

Fnr	Material	Sakord	Typ	Antal	Vikt	Kontextnr	Kontexttyp	Kommentar	Gallrat
4	Ben	Obränt ben	Får/get	1	22,2	1466	Grop	maxilla + dentes (överkäke + tänder), dxt (höger). P3, P4, M1, M2, M3, adult. 1 benenhet som består av 18 fragment	X
5	Ben	Obränt ben	Mellanstort däggdjur	1	3	1466	Grop	os longum (långt rörben), sannolikt tibia (skenben) och får/get. 1 benenhet som består av två fragment.	X
6	Ben	Bränt ben	Mellanstort däggdjur	1	0,3	1466	Grop	os longum/metapodium (långt rörben/mellanhands-/mellanfotsben), diafys. Hög förbränningsgrad.	X

Plenninge-Korsbacken, Arbetsyta nr 6

Fnr	Material	Sakord	Typ	Antal	Vikt	Kontextnr	Kontexttyp	Kommentar	Gallrat
3	Silver	Figurin	Hästformad	1	14,84		Detektorfynd	Konserverad	

Plenninge-Korsbacken, Arbetsyta nr 8

Fnr	Material	Sakord	Typ	Antal	Vikt	Kontextnr	Kontexttyp	Kommentar	Gallrat
7	Ben	Obränt ben	Mellanstort däggdjur	1	5,1	3094	Härd	cranium: 1 benenhet som består av 29 fragment	X
8	Ben	Obränt ben	Stort däggdjur	2	1,5	3094	Härd	os longum/metapodium (långt rörben/mellanhands-/mellanfotsben), diafys. Ev. passning med F9	X
9	Ben	Eldpåverkat ben	Stort däggdjur	1	0,4	3094	Härd	os longum/metapodium (långt rörben/mellanhands-/mellanfotsben): diafys. Ev. passning med F8	X

ISO/IEC 17025:2017-Accredited Testing Laboratory

Beta Analytic, LLC
 4985 SW 74th Court
 Miami, FL 33155 USA
 Tel: (305) 667-5167
info@betalabservices.com

REPORT OF RADIOCARBON DATING ANALYSIS

Submitter **Lars Sundström**

Received Date **June 30, 2025**

Company **Societas Archaeologica Upsaliensis**

Report Date **July 9, 2025**

Laboratory Number **Beta-758369**

Sample Code **L2025:3309, A3094**

To validate report, scan this QR code on a mobile device or go to <https://verify.betalabservices.com> and enter the requested information.

Conventional Radiocarbon Age **1730 +/- 30 BP**

Ratio of Stable Isotopes **IRMS δ13C: -23.82 ± 0.30 o/oo**

95.4% Probability Calibrated Range(s)

(63.0%) 305 - 406 cal AD (1645 - 1544 cal BP)
(32.4%) 248 - 299 cal AD (1702 - 1651 cal BP)

Submitter Material Charcoal

Pretreatment (Charred material):acid/alkali/acid

Analyzed Material Charred material

Analysis Service AMS-Standard Delivery

Percent Modern Carbon 80.62 +/- 0.30 pMC

Fraction Modern Carbon 0.8062 +/- 0.0030

D14C -193.75 +/- 3.01 o/oo

Δ14C -201.03 +/- 3.01 o/oo (1950:2025)

Measured Radiocarbon Age (without d13C correction): 1710 +/- 30 BP

Calibration BetaCal 5.0: High Probability Density Range Method: INTCAL20

Results are ISO/IEC-17025 accredited. All work was done at Beta in-house NEC accelerator mass spectrometers and 4 Thermo IRMSs. The "Conventional Radiocarbon Age" was calculated using the Libby half -life (5568 years), is corrected for total isotopic fraction and was used for calendar calibration where applicable. The Age is rounded to the nearest 10years and is reported as radiocarbon years before present (BP), "present" = AD 1950. Results greater than the modern reference are reported as percent modern carbon (pMC). The modern reference standard was 95% the 14C signature of NIST SRM-4990C (oxalic acid). Quoted errors are 1sigma counting statistics. Calculated sigmas less than 30BP on the Conventional Radiocarbon Age are conservatively rounded up to 30. d13C values are on the material itself (not the AMS d13C). d13C and d15N values are relative to VPDB. References for calendar calibrations are cited at the bottom of calibration graph pages.

OXIDER

Avlägsna - Skydda - Bevara

Konserveringsrapport gällande en häst från Danmark sn Uppland

Max Jahrehorn
Rapport november 2025
K25-583
OXIDER

Konserveringsrapport

MJ

Rapport id: K25-583

Ort/Anläggning: Danmark sn, Uppland**Fynd nr:** 3**Kontaktperson:** Fredrik Andersson, SAU**Kons nr:****Datum in:** 2025-08-13**Datum ut:** 2025-11-07**Föremål:** Häst**Material:** Silver, cu-legering**Antal:** 1**Vikt in:** 14,84g **Vikt ut:** 14,60g**Foto:** Ja**Behandling:**

Föremålet är täckt av tunna täta föroreningar, dessa är något kraftigare på undersidan av halsen och på bukens utsidor. Vid övergången mellan hals och käkens undersida finns en tydlig punkt med kopparsalter. På det mer utskjutande elementen tycks metall skymmas, brottet på det skadade bakbenet är av äldre datum.

Hästen innan konservering.

Konserveringsrapport

MJ

Rapport id: K25-583

Hästen rengörs mekaniskt under mikroskop med dentalverktyg och trästicka samt mjuk pensel, för att avlägsna hårdare föroreningar. Ytorna som nås under föroreningarna som är hårda och spröda är skrovliga, så som en gjutning kan se ut innan ytan justeras. På sätt och vis ser den vittrad ut och metallen mjuk. Djupt sittande eller hårda föroreningar lämnas för att inte skada de ömtåliga ytorna. Under halsen finns ett kraftigare inslag av kopparsalter lika så i botten på de saknade benet. Möjligtvis så har hästen ett inre bestående av en trådsupport av koppar.

För att nå något djupare så rengörs ytorna lätt med EDTA-diNa 0,5-3,5% samt följande urlakning i varmt avjoniserat vatten i flera bad. Dehydrering i 95%-ig etanol med följande kontrollerad torkning. Behandling med BTA 3% i etanol, lufttorkning. Ytorna skyddas med Inkralack 3% i toluen samt lufttorkas.

Hästen efter konservering.

Hanteras varsamt

OXIDER

Avlägsna - Skydda - Bevara

OXIDER AB
Bragegatan 1
392 45 Kalmar

www.oxider.se

Telefon: 0722 47 58 58

E-post: max.jahrehorn@oxider.se

SOCIETAS
ARCHAEOLOGICA

UPSALIENSIS